

Interreg
Magyarország – Szlovákia

Az Európai Unió
társfinanszírozásával

Interreg VI-A Magyarország-Szlovákia

Programdokumentum

Rövidített kiadás

#husk2127

Verziószám: v1-00

Jóváhagyás dátuma: 2022.11.04

Hatályba lépés dátuma: 2022.11.04

Kiadja:

KÜLGAZDASÁGI ÉS
KÜLÜGYMINISZTERIUM

Külgazdasági és Külügyminisztérium, Magyarország
mint a Program Irányító és Nemzeti Hatósága

**A Szlovák Köztársaság Beruházási, Területfejlesztési
és Informatizálási Minisztériuma**
mint a Program Nemzeti Hatósága

Közös Titkárság

Széchenyi Programiroda Nonprofit Kft.
1053 Budapest
Szép utca 2. | 4. emelet
Hungary

© 2022

Tartalomjegyzék

1. Közös programstratégia	4
1.1. Közös kihívások	4
1.2. Célkitűzések kiválasztásának indokolása	18
2. Prioritási tengelyek	25
1. prioritási tengely: Zöld együttműködések	25
2. Prioritási tengely: Szociális együttműködések	32
3. Prioritási tengely: Intézményi együttműködések	40
3. Finanszírozás	44
4. Kísprojekt-alap	45
5. Végrehajtási rendelkezések	47
5.1. Programhatóságok	47
5.2. Közös titkárság	47
5.3. Felelősségmegosztás	48
6. Programterület	50
7. Mellékletek	51
7.1. A stratégiai jelentőségű műveletek	51
7.2. Támogatási térkép	52

1. Közös programstratégia

1.1. Közös kihívások

1.1.1. Környezeti kihívások

Magyarország és a Szlovák Köztársaság közös határszakasza az egyik leghosszabb Európai Unióban. A teljes programozási régió területe 61 496 km², ami 8,85 millió lakosnak ad otthont. Ez azt is jelenti, hogy a célterület már elég nagy ahhoz, hogy jelentős heterogenitás és különbségek jellemezzék. A határvidék 13 különböző területi egységet foglal magában, amely több mint 650 km hosszúságú. A programterület a szlovák oldalon az alábbi 5 statisztikai térséget – NUTS₃ régiót – (*krajt*) foglalja magában, amelyek összesen 3,34 millió embernek adnak otthont:

- SK010 - Pozsonyi kerület
- SK021 - Nagyszombati kerület
- SK023 - Nyitrai kerület
- SK032 - Besztercebányai kerület
- SK042 - Kassai kerület

A magyar oldali programterület az alábbi 8 statisztikai térséget – NUTS₃ régiót – (*megyét*), illetve a fővárost foglalja magában, amelyek összesen 5,45 millió embernek adnak otthont:

- HU110 - Budapest¹
- HU120 - Pest megye
- HU212 - Komárom-Esztergom megye
- HU221 - Győr-Moson-Sopron megye
- HU311 - Borsod-Abaúj-Zemplén megye
- HU312 - Heves megye²
- HU313 - Nógrád megye
- HU323 - Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

A határvidék jelentős része a Pannon biogeográfiai és ökológiai régióhoz tartozik. Az éghajlatváltozás hatása a régióban a meleg hőmérsékleti szélsőségek növekedésében, a nyári csapadék csökkenésében, a vízhőmérséklet emelkedésében, az erdőtüzek kockázatának növekedésében és az erdők gazdasági értékének csökkenésében a legszembetűnőbb. Éppen ezért kiemelten fontosak a zöld infrastruktúrára, valamint a természeti örökség és erőforrások védelmére összpontosító kezdeményezések. A határ menti régió egyik fő kohéziós eleme a tájszerkezet, amely ugyan nem követi teljesen a közigazgatási határokat, de bizonyos helyeken a természeti egységek egybeesnek az érintett országok közötti határokkal. A programterület a Pannon és a Kárpátok régió 5 természetföldrajzi makrorégióját öleli fel, amelyek közül a Kisalföld, az Alföld és az Északnyugati-Kárpátok mindegyike országhatáron átnyúló természetföldrajzi egység. Az egyik legfontosabb együttműködési terület

¹ Ezen területi egységeknek nincs közvetlen fizikai kapcsolatuk az államhatárral. Érdekeltségük a területi közelségből és a tapasztalt határhatásokból ered.

² Ezen területi egységeknek nincs közvetlen fizikai kapcsolatuk az államhatárral. Érdekeltségük a területi közelségből és a tapasztalt határhatásokból ered.

az árvízvédelem, mivel a folyóvizekhez kapcsolódó árvizek a lakosság nagy részét érinthetik. A teljes programterület a Duna vízgyűjtő területéhez tartozik. A központi határterületek kivételével szinte valamennyi határ menti vízgyűjtő és folyóparti területre (*Nyitra, Garam, Ondava, Latorca, Rába, Zagyva, Bodrog, Tisza, illetve a Duna felső szakaszai*) magas vagy szélsőséges árvíz kockázati szint a jellemző. A katasztrófavédelmet ezért valamennyi országhatáron átlépő folyó mentén közösen kell megtervezni a súlyos károk és esetleges halálos áldozatok elkerülése érdekében.

A vízkészletek mennyiségi ellenőrzése mellett a vízminőség is jelentős kérdés az országok között. Számos országhatáron áthaladó folyó (*Duna, Ipoly, Sajó, Hernád, Bodrog, Tisza*) vízminőségét nyomon követéssel és megelőzéssel lehet és kell fenntartani. A szennyezés csökkentése és a vízminőség védelme az ivóvízforrásoknál és azok környezetében – amelyek gyakran közvetlenül is érintkeznek a felszíni víztestekkel – a határon átnyúló jelleg miatt szintén együttműködési terület lehet. Ilyen ivóvízforrás mindenekelőtt a Kisalföld, valamint az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt területe is. Mivel a karsztvíz különösen érzékeny a szennyezésre, így ezek védelme elődleges a hosszútávú vízellátás biztosításához. A vízminőség összehangolt védelme tehát elengedhetetlen a határon átnyúló vízbázisok tisztaságának megőrzéséhez.

A határon átnyúló együttműködés a vízgazdálkodás minden területére kiterjed (védelem, szabályozás, fejlesztések, közös uniós projektek, létesítmények karbantartása, vízrajzi adatgyűjtés és adatcsere, előrejelzések, közös revíziók stb.), többek között a Magyar-Szlovák Határvízi Bizottság és albizottságai (pl. Duna Albizottság, Tisza és mellékfolyói Albizottság, Ipoly Albizottság), illetve ezek munkacsoportjainak, valamint a Magyar-Szlovák Környezetvédelmi és Természetvédelmi Együttműködési Vegyesbizottság tevékenységei révén. A vízügyi és környezetvédelmi együttműködésnek azonban vannak akadályai is, többek között a katasztrófa- és veszélyhelyzet-kezelési rendszerek közötti különbségek.

A határ menti térség számára alapvető fontosságú lenne, hogy olyan stratégiai jellegű projektek valósuljanak meg, amelyek a vízminőséggel és a környezeti kockázatokkal kapcsolatos intézkedésekre összpontosítanak. A közelmúltbeli és a jövőbeli kétoldalú projektek eredményeit tekintve azonban azt látjuk, hogy ezek túlnyomórészt kimerülnek megvalósíthatósági tanulmányok, tervezési és kivitelezési tervek elkészítésében. Az elégtelen intézményi kapacitás pedig akadályozza a projektalapú együttműködés meghaladását.

Míg az Európai Unióban folyamatosan növekszik a klímaérzékeny megújuló energiaforrások aránya, addig a két érintett országnak még mindig nem sikerült alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiarendszerre átállni. S bár Magyarországon és Szlovákiában az uniós átlagnál kevesebb lakossági hulladék keletkezik, az újrahasznosítás aránya alacsony.

A programterületen belül tíz nemzeti park található, amelyek nagy része védelem alatt álló, határon átnyúló élőhelyeket, ökológiai folyosókat alkot. Az Aggteleki barlangrendszer és a Szlovák Karszt 1995 óta Magyarország és Szlovákia közös természeti világörökségi helyszínei közé tartoznak. A tájvédelmi körzetek – a Natura 2000 és a Ramsari területek – mellett a határvidéken számos kisebb természetvédelmi terület is található, ami rávilágít a közös fellépések fontosságára az invazív fajokkal és a veszélyeztetett populációkkal kapcsolatban.

Funkcionális településhálózatok

A határ menti területeken nagy számban látunk már működő, illetve kialakulóban lévő határon átnyúló, települések közötti együttműködéseket. Számos olyan (potenciális) funkcionális települési kapcsolat is van, amelyet kettészél a határ. Sok esetben az elővárosi területek jelentős része átnyúlik a határ másik oldalára. A határon átnyúló agglomerációk, a nagyvárosokhoz (*Pozsony, Budapest, Kassa*) kapcsolódó elővárosi területek, a test-

vérvárosok (*Komárom-Komárno, Esztergom-Párkány*), illetve egyéb városi struktúrák olyan kihívásokat teremtenek, amelyek megoldásához elengedhetetlenek a városi kapcsolatok erősítését célzó intézkedések. Elméletileg számos kisebb és nagyobb város Pozsonytól és Mosonmagyaróvártól kezdve Ipolyságon és Balassagyarmaton át Sátoraljaújhelyig és Királyhelmecig a határ túloldalán is bővíthetné agglomerációját és hálózati kapcsolatait. A határ mentén jelenlévő közös és egymást kiegészítő városi funkciók pedig lehetőséget biztosítanak a különböző közszolgáltatások határon átnyúló megszervezésére.

Az előzőekben felsorolt városi funkcionális központok közötti együttműködés lehetséges területeit figyelembe véve a határon átnyúló integrált tervezés, a közlekedés (*határon átnyúló infrastruktúra kiépítése, a tömegközlekedési szolgáltatások javítása és egyéb környezetbarát és intelligens megoldások bevezetése*), a szolgáltatások területén alkalmazott kétnyelvűség és a pufferzóna funkciói (*szabadidős és sportlétesítmények, helyi termékek és speciális szolgáltatások*) mellett meg kell említeni az egészségügyi-, oktatási- és egyéb kapcsolódó szolgáltatási fejlesztéseket is.

Annak ellenére azonban, hogy a közös és egymást kiegészítő funkciók jelen vannak a programterületen belül, a gyakorlatban hiányzik a valódi funkcionális városi integráció. Az intézményesítés alacsony szintje akadályozza a hatékony együttműködést a határon átnyúló közszolgáltatások funkcionális fejlesztése és koordinálása terén. A városi hálózaton belüli kohézió erősítésére ritkán indulnak kezdeményezések (*pl. Pons Danubii és az Ister-Granum Európai Területi Társulás, testvérvárosi megállapodások*). A magyar-szlovák határvidéken a határon átnyúló funkcionális területek a következők:

Pozsony határon átnyúló nagyvárosi agglomerációja

A legnyugatibb határövezetre a legjelentősebb hatást a szlovák főváros szuburbanizációja gyakorolja. A szlovák főváros az egész térség nagyvárosi központja, melynek vonzáskörzete folyamatosan bővül, és nem csak területileg növekszik, hanem egyre inkább átlépi a város, sőt az állam határát is. Pozsony agglomerációs vonzáskörzete a 2000-es évek eleje óta folyamatosan terjed Mosonmagyaróvár és Győr felé, számos magyar falut beemelve a szlovák főváros elővárosába.

A közös Duna menti határvidék

Nyugat-keleti irányban tekintve az első közös funkcionális zóna a Malá dunajská nížina/Kisalföld tájegységhez tartozó Duna menti terület. A régió meghatározó tájegysége a Duna menti síkság, amelyet kisebb dombvidékek határolnak. Itt található Európa legnagyobb szárazföldi szigete, a Szigetközből és a Csallóközéből álló kistáj, amely Közép-Európa legjelentősebb talajvízkészletét is rejti. A határ menti terület nagy része természetvédelmi státuszú. A funkcionális együttműködés első szintjét ezek a földrajzi jellemzők határozzák meg: a síkvidéki jelleg, a védett természeti terület, a vízkészletek megőrzésének szükségessége, a logisztika és a zöld turisztikai fejlesztések lehetőségei.

A funkcióhiányos keleti dombvidék

A második legnagyobb határszakasz az Ipoly/Ipel' folyó völgyét, valamint Nógrádi-/Novohrad és Gömöri-/Gemer medencét foglalja magába. Ezt a területet, amely a teljes szlovák-magyar határ közel felét teszi ki, nagy vidéki besorolású kistérségek jellemzik, kisebb városi központokkal és a városi jelleg nagyon alacsony sűrűségével. Miközben a táj földrajzi értelemben közös identitású régiókat jelöl ki (*Ipoly-völgy, Gömöri-medence, Palócföld, Novohrad-Nógrád Geopark és a Karszt*), addig hiányoznak azok a meghatározóbb városi pólusok, amelyek határon átnyúló szolgáltatásokat nyújtanának, és munkaerőt, illetve tőkét vonzanának a határ túloldaláról.

Kassa határon átnyúló nagyvárosi agglomerációja

A közös határterület legkeletibb szakasza részben a kassai határon átnyúló agglomerációhoz tartozik. A második legnagyobb szlovákiai város funkcionális agglomerációja a különböző kistérségekben eltérő nagyságú. Kassa vonzereje a közvetlen szomszédságában a legerősebb, Szepsitől a Cserehát vidékén és a Hernád/Hornád völgyén át a Zempléni/Zemplín hegységig. A város befolyása lényegesen kisebb Borsodban (bár a helyzet várhatóan változni fog a Miskolc és az államhatár közötti M30-as autópálya átadása után) és a Bodrogközben/Medzibodrogra.

A szlovák-magyar-ukrán hármashatár-terület

A közös határterület legkeletibb szakasza Sátoraljaújhelytől a hármashatárpontig húzódik. A területre többféle hatás és befolyás jellemző. Egyrészt a rendszerváltás óta új határátkelők nyíltak Sátoraljaújhely és Újhely (2011), Karos és Bodrogszerdahely (2007), Zemplénagárd és Nagytárkány (2013), Lácacséke és Perbenyik (2011) között, megkönnyítve a határátkelést a magyar-szlovák határszakaszon elsősorban Szabolcs-Szatmár-Bereg megye közlekedési igényeit kiszolgálva. Másrészt a határszakaszon nincsenek olyan nagyvárosi pólusok, amelyek élénkíthetnék a határon átnyúló forgalmat, azzal együtt sem, hogy a kisebb városok – mint Sátoraljaújhely és Sárospatak, Királyhelmece és Kisvárda, valamint Nyíregyháza – hatással vannak a határszakasz funkcionális integrációjára.

Közlekedési kapcsolatok

Habár a határátkelők száma – a kompátkelőket is beleértve – 2011 óta 29-ről 35-re nőtt, és a személyátkelők közötti átlagos távolság 22,6 km-ről 18,7 km-re csökkent, különösen a Duna mentén még mindig vannak olyan kiterjedt határ menti területek, amelyek átjárhatósága korlátozott. Ráadásul kevés olyan határátkelő van, ahol a teherforgalom 3,5 tonna felett megengedett, így a nehéz-teherautók forgalma kerülőútra kényszerül, ami gyengíti a gazdasági kohéziót. Annak ellenére, hogy folyamatban van számos útszakasz (*M15-D2, M30-R4*), közúti híd (*Komárom-Komárno, Órhalom-Ipolyvarbó, Drégelypalánk-Ipolyhídvég, Ipolydamásd-Helemba; valamint a Dunakiliti és Doborgaz közötti kerékpáros híd*), illetve a Neszmély és Dunaradvány közötti új kompösszeköttetés építése, a jelentős kapacitáshiány és hiányzó összeköttetések továbbra is gyengítik a területi kohéziót. Ezek a kapacitáshiányok egyértelműen tetten érhetőek például az új határátkelőkhöz kapcsolódó országos és helyi utak szintjén.

1.1.2. Gazdasági kihívások

Általános gazdasági teljesítmény

A határ menti területet komoly regionális különbségek jellemzik. A hagyományos kelet-nyugati megosztottság abban az értelemben tapasztalható, hogy a határ menti gazdaság legfejlettebb területei a nyugati Nagyszombat és Győr-Moson-Sopron megyékben találhatóak, és kiemelkedő a nagyvárosi területek teljesítménye is. Ezek a régiók, amelyek a nyugat-európai piacok elérése szempontjából kedvező elhelyezkedéssel rendelkeznek, épp a kiváló megközelíthetőség, a fejlett üzleti infrastruktúra, a jól teljesítő feldolgozóipar, valamint a kiemelkedő tudás- és technológiaorientált ágazatok jelenléte miatt felülmúlják a programterület többi részét. A kassai régió kivételével az összes viszonylag jól teljesítő régió Budapesttől nyugatra található. Ezzel szemben a határ menti gazdaság részét képezik azok az elmaradottabb régiók is, amelyek egyelőre csak küzdenek a hatékony felzárkózással. A legnagyobb kiterjedésű, gazdaságilag elmaradott térségek közé tartozik különösen Nógrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megye, a Besztercebányai kerület számos járása, de Heves megyében és a Kassai kerületben is találunk egészen elmaradott kistérségeket – gyakran a gazdaságilag fejlett települések (*Kassa, Eger, Hatvan*) közvetlen környezetében. Ezeken a területeken a legnagyobb hátrányt a periférikus elhelyezkedés, a gyenge vállalkozói szektor, a tágabb régióval fennálló üzleti kapcsolatok hiánya, a monofunkcionális gazdasági szerkezet és az elégtelen üzleti infrastruktúra jelenti. Ezekben a régióban találhatóak a nehézipar leépülése után fennmaradt legnagyobb rozsdaovezetek is, például a Salgótarjától és Lonsontól a Kassa nyugati részéig húzódó területen.

Az európai gazdasági folyamatokat is figyelembe véve elmondható, hogy a szlovák-magyar határ menti régió az EU gazdaságának jól teljesítő, átlagon felüli növekedési rátával és potenciállal rendelkező „erőművének” része volt. Európai szinten a legnyugatibb dinamikus régiók, valamint a fővárosok kifejezetten kedvezőbb helyzetben vannak, többek között a legfejlettebb európai gazdasági központokhoz és tengelyekhez való közelségüknek köszönhetően, szemben a keleti régiókkal, amelyeket gyengén teljesítő, gyakran elmaradott perifériák határolnak.

Gazdasági szerkezet

A határon átnyúló gazdasági kapcsolatok alapját a gazdasági szerkezet különböző közös és egymást kiegészítő elemei jelentik. A vállalkozások számát tekintve – a magyarországi körzetekben található 9 LAU₁ egységet leszámítva – a programterület keleti részén gazdasági tevékenység legnagyobb részét Magyarországon a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás és a halászat teszi ki. Ugyanakkor a szlovák oldal két kerületében kizárólag a mezőgazdaság tekinthető domináns tevékenységnek. Budapesten, a Pozsonyi kerületben és Pest megyén kívül a mezőgazdaság fontosabb szerepet játszik a határ menti gazdaságban, mint a programterület egészében. Ezen régiók kivételével tehát valamennyi érintett területen hangsúlyosabb az agrárjelleg, mint az ország többi részében. A mezőgazdasági termelés tekintetében különösen meghatározó régiók közé tartozik Heves megye, a Nyitrai Kerület, a Besztercebányai kerület és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye.

A programterületen belül jelentős területi különbségek vannak a vállalkozássűrűség tekintetében is. A vállalkozói tevékenység elsősorban a fővárosi régiókra összpontosul: Pozsonyban és a környező megyékben működik a határ menti régió összes szlovákiai vállalkozásának valamivel több mint egyharmada, míg Budapesten és Pest megyében ez az arány 61,7%. A terület nagy része küzd a vállalkozások hiányával. Az alacsony vállalkozás-sűrűségű területek közé tartozik a Kassai kerület és a Besztercebányai kerület nagy része. A nagy- és középvállalkozások vonzáskörzetei a fővárosok köré összpontosulnak, illetve a főbb közlekedési tengelyek mentén alakulnak ki, mint például az M1-es és M3-as autópálya Magyarországon, valamint a D1-es autópálya és az R1-

es gyorsforgalmi út Szlovákiában. A Budapest-Besztercebánya vonaltól keletre viszonylag alacsony számban található 250 főnél többet foglalkoztató vállalkozás, és azok is kevés telephelyre koncentrálnak.

Az üzleti kapcsolatok nagyban függenek attól, hogy mennyire van lehetőség bekapcsolódni a transznacionális értékláncokba. Az eredetiberendezés-gyártók (OEM) körül kialakult agglomerációs hatásoknak és beszállítói hálózatoknak kiemelt szerepük van a régióban, mivel Szlovákia és Magyarország is része annak a kiterjedtebb közép-európai autóiipari és növekedési övezetnek, amelynek beszállítói Pozsonytól és Gyórtól Esztergomon, Hatvanon és Egeren át Kassáig és Miskolcig találhatóak. Ezek a beszállítói hálózatok és értékláncok – mind a feldolgozóipar, mind a mezőgazdasági termelés tekintetében – várhatóan tovább bővülnek majd a határon túlra is.

A bruttó hozzáadott értéket figyelembe véve, míg a két fővárosi régióban erős a terciér és a kvarter szektor (*pénzügyi, biztosítási, tudományos, műszaki, közigazgatási és támogató szolgáltatások*) és sikeresen megvalósult a gazdaság szerkezetátalakítása, egyes régióerős ipari bázissal rendelkeznek (*Nagyszombat, Nyitra, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén*), másoka gazdasági szerkezetátalakítás kihívásaival küzdenek (*Szabolcs-Szatmár-Bereg, Besztercebánya*). Az első két csoportban egyértelműen kimutatható az ipar leépülését követő és a terciér szektor növekedésén alapuló fokozatos gazdasági szerkezetátalakítás, különösen a piacorientált üzleti szolgáltatások terén.

Az eredeti vállalkozói nemzedék elöregedőben van, és a vállalkozói utánpótlás nem biztosított. S emellett, hogy a vállalkozói aktivitás eleve alacsonyabb az uniós átlagnál (*egy vállalkozásra jutó GDP, vállalkozások száma a népesség arányában*), komoly különbségek mutatkoznak az elemzett terület keleti és nyugati oldala között. A vállalkozóvá válás iránti érdeklődés elenyésző, a növekedési potenciál gyenge, a térségre pedig általában is a tőkehiány és az elégtelen források, a gyenge menedzsment és üzleti készségek, az innováció és a hatékonyság hiánya jellemző. A KKV-k esetében a határon átnyúló együttműködéshez és az üzletfejlesztéshez szükséges kapacitásbővítéshez elengedhetetlen a képzések, ezen belül is különösen az e-tanulás lehetőségek, az információ- és tudásmegosztás, az export- és értékesítés, illetve a bizalomépítés ösztönzése.

A határon átnyúló vállalkozói együttműködést akadályozó egyik legfőbb probléma az olyan minőségi üzleti információk hiánya, amelyek segíthetnék a hálózatépítést, az üzleti kapcsolatok kialakítását, és ösztönözhetnék a befektetéseket, a kereskedelmet, a marketinget és magát a termelést. A programterületen szinte semmilyen információ nem elérhető, de elégtelenek a magyar és szlovák gazdasági társaságokra, különösen a KKV-kra vonatkozó adatforrások is.

A külkereskedelem összértéke 2007 és 2017 között 65,2%-kal nőtt a két ország között. Magyarország szempontjából Szlovákia az 5. legnagyobb exportpiacnak, és a 4. legnagyobb importőrnek számít. Szlovákia szempontjából Magyarország az 5. legfontosabb vevő és a 8. legfontosabb beszállító a külkereskedelmi piacon. Ebben a tekintetben az egyik legfontosabb cél tehát az, hogy a sikeres hazai termelők exportőrökké váljanak, hiszen a határnak erős elválasztó szerepe van a határon átnyúló ellátási láncok tekintetében.

Gazdasági infrastruktúra

A Budapeستől északra, illetve keletre fekvő határ menti régióra általában jellemző a gazdasági központokhoz (*magterületekhez*) való lényegesen gyengébb kapcsolódás, a fejlett határátkelő infrastruktúra hiánya, és a kedvezőtlenebb összeköttetés a külső piacokkal. Általánosságban az is elmondható, hogy míg az európai hálózatba való integráció Nyugat-Európa irányába kiemelkedő, addig az észak-déli forgalmat nagyban megnehezíti a közlekedési hálózat elégtelensége. A régió középső területein különösen súlyos probléma a közúti közlekedési infrastruktúra összeköttetései hiánya, főként Ipolyságtól Tornyosnémetiig. Annak ellenére, hogy a határ

közelében jó néhány gyorsforgalmi út (*R2-es vagy a 21-es főút*) épült, egyik sem teremt folyamatos, jól kihasználható összeköttetést. Szob-Helemba és Hidasnémeti-Hernádcsány között a nemzetközi vasúti forgalom is nagyon korlátozott. Az előzőekben bemutatott és jelenleg is meglévő kapacitáshiányok, valamint az észak-déli közlekedési összeköttetés elégtelensége mind a személyforgalom, mind a teherforgalom tekintetében jelentősen gátolja a határ átjárhatóságát, ezzel pedig a határ menti régiók elérhetőségét.

A határon átnyúló gazdasági kapcsolatokból eredő szinergiák kiaknázásának ösztönzésére összehangolt komplex gazdasági infrastruktúra-fejlesztésre van szükség, elsősorban az ipari parkok és logisztikai zónák összekapcsolásával. Ezen fejlesztések célterületei lehetnek a Pozsony, Győr, Komárom, Nyitra és Nagyszombat által határolt legnyugatibb határ menti régió, az Ister-Granum régióban kialakított határon átnyúló logisztikai övezet Esztergom és Párkány körül, a Hatvan és Losonc közötti terület az M21-es és a 71-es szlovákiai út mentén, a Via Carpatia folyosó az M30-as és az R4-es út mentén Miskolc és Kassa között és a Tiszacseryő és Záhony átrakodási zóna. A keleti határ menti területek különösen le vannak maradva a határon átnyúló gazdasági integráció tekintetében. Az előbbieket megvalósításához olyan széles körű fejlesztési programokra lenne szükség, amelyek keretében kialakításra kerülhetnének a különböző infrastruktúra-elemek (*a kapacitáshiányok megszüntetésével és a határátkelők, utak, vasutak, üzleti infrastruktúra stb. tekintetében új kapcsolatok létrehozásával*), és ezzel lényegesen jobb közlekedési kapcsolatok jönnének létre.

Innovációs készségek

A kutatás-fejlesztési kiadásoknak a regionális GDP-hez viszonyított arányát tekintve továbbra is jelentős területi különbségek mutatkoznak; csak Budapesten és Pozsonyban mérhetőek olyan adatok, amelyek mind a magyarországi, mind a szlovákiai országos átlag felett vannak. A fővárosi régiók tehát kiemelkednek a K+F kiadások tekintetében, míg az összes többi terület jelentősen alacsonyabb értékeket mutat. A K+F kiadások 2010 és 2016 közötti változását vizsgálva azt látjuk, hogy az amúgy is jól teljesítő budapesti és pozsonyi régió nagyobb ütemben fejlődött, mint a határ menti régió többi része, és így a technológiai termelés, illetve a tudásalapú ipar terén a regionális egyenlőtlenségek tovább nőttek. A diffúzió helyett a tudás néhány nagyobb központban történő koncentrációja pedig kifejezetten akadályozza a sikeres tudástranszfert.

Egy-két sikeres kezdeményezéstől eltekintve (*Via Carpatia és az Ister-Granum Európai Területi Társulások Foglalkoztatási célú térségi akciótervei*) a rövid ellátási láncok keretében hozott intézkedések továbbra is elégtelenek. A globalizált gazdaság és az éghajlatváltozás kihívásaiból eredő gazdasági és környezeti sebezhetőség életképebb és válságállóbb, a regionális területi tökélen alapuló megoldásokat tesz szükségessé. A kutatás-fejlesztési és innovációs tevékenységgel szemben ma már alapvető elvárás az, hogy társadalmi és gazdasági hasznot termeljen, és így növelje a gazdasági versenyképességet, hozzájáruljon a jólét megteremtéséhez. A felmérések szerint a határ menti régiók ipara kevésbé ellenálló az éghajlatváltozás hatásaival szemben. Egyes területeken megkezdődött ugyan a körforgásos gazdaságra való átállás, de lassú ütemben. A hulladékgazdálkodás is olyan terület, ahol a határ menti gazdaságok egyértelműen gyengén teljesítenek. Az újrahasznosított csomagolási hulladék és a települési hulladék aránya mindkét országban messze elmarad az uniós átlagtól.

Az erőforrás-hatékonyság terén hiányosságok mutatkoznak, de az ökoinnovációs teljesítmény is gyenge. Szlovákia csak a 16., Magyarország pedig a 18. helyen áll az Európai Unió ökoinnovációs eredménytábláján. A kiaknázatlan lehetőségek tovább gyengítik a kohéziót számos közös érdekeltégű tematikus területen, például az agrárparban (*az agrártechnológiák, bioélelmiszerek területén*), az energiaiparban (*az energiahatékonyság, megújuló energiaforrások területén*) és a szociális innováció terén.

Munkaerő

A munkaerőpiac egyik legnagyobb kihívása a megfelelő végzettségű, szakképzett munkaerő hiánya. A munkaerő-igényes ágazatok növekedési potenciálja maximálisan kiaknázására került, ezért el kell mozdulni a technológia- és tudásalapú növekedés irányába. Komoly probléma a munkaerőpiac és az oktatási kínálat, a képzések és a munkaerőigények, illetve betöltetlen állások összehangolatlansága. Egyaránt tapasztalható tehát minőségi és mennyiségi munkaerőhiány is, amelynek leküzdéséhez innovatív megoldásokra lesz szükség. A határon átnyúló regionális munkaerőpiacokon az összehangolt kereslet-kínálat nem biztosított.

A szlovák-magyar határ menti területeken a munkaerő-migráció meghatározó része inkább egyes mikrorégiókra és pontszerű központokra koncentrálódik. A középső, Esztergomtól Kassáig tartó határszakaszon a határon átnyúló munkaerő-mobilitás viszonylag gyenge, annak ellenére, hogy a gazdasági és munkaerő-piaci integráció erősödése komoly potenciált rejt. A munkaerő-piaci integráció határon átnyúló fejlesztését komplex puha és kemény elemek is nehezítik: az oktatás és képzés, a munkaerő-piaci információáramlás, a beruházástámogatás, a közlekedési infrastruktúra és szolgáltatások stb.

1.1.3. Társadalmi kihívások

Demográfiai jellemzők

Mindkét országban megoldandó problémát jelent az elöregedő, illetve csökkenő népesség, és ennek következményei. A népesség elöregedése a vizsgált időszakban már visszafordíthatatlannak tűnik, a 2020 és 2040 közötti periódusban pedig különösen erős lesz. Az öregedési index – az időskorú, gazdaságilag nem aktív népességnek (65–X éves) a gyermekkorú népességhez (0–14 éves) viszonyított aránya – kizárólag Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, illetve a pozsonyi és a kassai kerületekben kisebb, mint 1. Nagyobb, elöregedő területek találhatók Nyitrán, Nógrádban, Hevesben, Besztercebányán és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (*Ipoly mentén*). A leghosszabb, szinte összefüggő határ menti övezet Nagymegyertől Salgótarjánig húzódik. A programterület demográfiájának egyik legmeghatározóbb jellemzője az, hogy a régió népességmegtartó képessége gyenge: a fiatal és aktívkorú lakosság elvándorlása külföldre, valamint a nyugati és fővárosi régiókba elnéptelenedést és az eltartottak magasabb arányát okozza a súlyosan elöregedő szomszédos szlovák és magyar közösségekben.

Képzettségi indikátorok (oktatás)

Kijelenthető, hogy a képzettségi indikátorok rendkívül fontos tényezők a régió jövőbeli fejlődése szempontjából, hisz a magasabban képzett munkaerő nélkülözhetetlen minden olyan gazdasági tevékenységekhez, amely képes hozzáadott értékkel rendelkező termékeket előállítani, és így magasabb profitot termelni. Habár az alacsony képzettségi szint a közvetlen külföldi beruházások tekintetében vonzóan tűnhet, valójában gátolja a magas hozzáadott értékű, tudásintenzív munkahelyek teremtését a régióban.

A továbbra is jelentős kelet-nyugati megosztottság az iskolai végzettség regionális különbségei tekintetében is megfigyelhető: a határtól függetlenül nyugaton sokkal kisebb az iskolázatlan vagy a csak alapfokú végzettséggel rendelkező munkaerő aránya, és nagyobb számban jellemző a felsőfokú végzettség, mint a keleti megyékben.

Munkanélküliség

A tartós munkanélküliség és az elmaradottabb megyék/kerületek erősen korrelálnak, ami azt jelenti, hogy a társadalmi kohézió a határ menti régió jelentős részén nagy mértékben függ a munkaerőpiaci feltételektől. A tartós munkanélküliség pontosan tükrözi a regionális munkaerőpiacok gyenge befogadó képességét és a minőségi foglalkoztatás hiányát, különösen a Budapest-Nyitra vonaltól keletre. A programterület keleti részén a kereslet-kínálat súlyos aránytalansága figyelhető meg: a szükséges szaktudás és készségek hiánya miatt a tartósan munkanélküliek nem is alkalmasak a meghirdetett állások betöltésére. Az alacsony iskolázottságú álláskeresőik körében gyakran tartósan magas a munkanélküliség.

Szegénységi jellemzők

A leghátrányosabb helyzetű területek – ahol magas a szegénység és a társadalmi kirekesztés kockázatának kitett lakosság aránya – mindkét országban az országhatár mentén helyezkednek el. Mindezt tovább nehezíti a kelet-nyugati megosztottság: a keleti oldalon az elmaradott egészségügy és a lakhatási helyzet, a gyermekjólét elégtelensége, a közszolgáltatások hiánya és a diszkrimináció jelenléte számos szociális probléma okozója. A szegénységi indikátoroknál alapvetően több tényezőt is figyelembe kell venni. Ilyen a közvetlen külföldi beruházások korlátozott jelenléte, az alacsony iskolázottság és szakképzettség, a fiatal és szakképzett munkaerő elvándorlása, vagy a mélyen gyökerező társadalmi leszakadásban és szegénységben élő roma etnikum helyzete. Az elmaradott régiók nehézségeihez hozzájárul a nem kellően fejlett infrastruktúra, – különösen a közlekedési hálózat tekintetében – a kedvezőtlen üzleti környezet és a lakosság egyes rétegeinek alacsonyabb iskolázottsága, amelyekre a beruházások esetében nagy lenne az igény.

A népesség egészségi állapota

Az egyik legsürgetőbb probléma, a határ menti régióban élők egészségi állapotának javítása úgy, hogy közben az egészségügyi ellátó rendszer mind az egészségügyi személyzet, mind a területi lefedettség tekintetében romló tendenciát mutat. Az sem ritka, hogy a határ túloldalán lévő egészségügyi intézmény gyorsabban elérhető, mint az adott országban lévő (*Győr vagy Kassa*). A már működő határon átnyúló betegforgalomra a legjobb példa az esztergomi Vaszary Kolos Kórház – egy nagyobb egészségügyi intézmény –, amely a határ mindkét oldaláról mintegy 100 000 beteget szolgál ki. A kórház évente átlagosan 200-250 kezelést nyújt szlovákiai betegeknek. Az egészségügyi ellátásban és a betegek mobilitásában megfigyelhető pozitív példák és változások ellenére a kórházak és a járóbeteg-ellátás terén még mindig vannak kiaknázatlan lehetőségek.

A határokon átnyúló egészségügyi ellátásra vonatkozó betegjogok érvényesítéséről szóló 2011/24/EU irányelv értékelésének bizottsági megállapításai arra a következtetésre jutottak, hogy az egészségügyi rendszerek közötti különbségek továbbra is akadályozzák a határokon átnyúló egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést. E tekintetben az eddigi együttműködési programok keretében már jó néhány határon átnyúló egészségügyi projekt került megvalósításra, ezek azonban nem vezettek hosszú távú, stratégiai együttműködéshez, és nem hoztak létre integrált, határon átnyúló egészségügyi ellátórendszereket. Ugyanakkor a határ menti régió funkcionális jellemzői (*pl. a határon átnyúló szuburbanizációs folyamatok, az egészségügyi szolgáltatások eltérő lefedettsége*) hosszú távon egyre inkább szükségessé teszik az egészségügyi szolgáltatások koordinációjának elmélyítését.

Emberek közötti kapcsolatok

A 120/2005. (VI. 28.) számú kormányrendelet alapján Magyarország és Szlovákia között létrejött és működő kétoldalú együttműködések a kultúra, az oktatás, a tudomány, a sport és az ifjúság területén nyújtanak támogatást. Ezt erősítik a határtérségben meglévő testvértelepülési kapcsolatok, amelyek keretként szolgálnak a két ország állampolgárai közötti megértés és barátság elmélyítéséhez. A legtöbb ilyen megállapodás és együttműködés a határ közelében található és különösen a magyar és szlovák határtérség középső és keleti területein jellemző. A kulturális és civil szervezetek két kultúrát összekötő szerepe jelentős. Ezt a szerepet azonban mindkét fél megelégedésére érdemes kiaknázni. A szlovákiai magyar kulturális és civil szervezetek többnyire a határ közelében találhatók, míg a magyarországi szlovák szervezetek száma jóval alacsonyabb, és a területi eloszlás sem ilyen koncentrált.

Kijelenthető, hogy a szlovák oldalon sokkal többen beszélik a magyar nyelvet, mint ahányan a magyar oldalon szlovákul beszélnek. A 2011-es népszámlálás adatai szerint a magyar anyanyelvűek a Szlovák Köztársaság teljes lakosságának mintegy 10%-át, míg a szlovák anyanyelvűek Magyarország teljes lakosságának mintegy 0,1%-át teszik ki. Mindkét arányt lehetne javítani a másik ország nyelvének alapszintű elsajátításával.

A Párkány és Esztergom közötti Mária Valéria hídon átmenő forgalom tekintetében végzett átfogó kérdőív felmérés szerint a határátkelés leggyakoribb céljai a következők: vásárlás, munkavégzés és szórakozás. A fentiek mellett a válaszadók célként említették még a családi és baráti látogatásokat, a turisztikai célú utazásokat és az oktatási célú migrációt. Az adatok hiánya miatt azonban kevés információ áll rendelkezésre az emberek közötti interakciók részeként történő határátlépések tényleges okairól.

Határon átnyúló együttműködés

A határ menti régió az elmúlt évtizedekben dinamikus nyitási folyamaton ment keresztül. Ennek eredményeként a társadalmi és gazdasági kapcsolatok jelentősen javultak, különösen a nyugati határszakaszon. A határon átnyúló kapcsolatok intenzívebbé válásával párhuzamosan azonban számos jogi és adminisztratív akadály is felmerült. Ezek – a különböző jogi és közigazgatási rendszerekben gyökerező – akadályok elsősorban az oktatás, az egészségügy, a rövid ellátási láncok és a közlekedés területét érintik, de a foglalkoztatást, a katasztrófavédelmet és a közbeszerzést is sújtja az eltérő jogi háttér. A fenti tényezők jelentős gátat képeznek a mindennapi gazdasági és a társadalmi kapcsolatokban.

Nemzeti szinten a Magyar-Szlovák Kormányközi Vegyes Bizottság 2004 óta biztosítja a területi és ágazati szereplők számára az együttműködés kereteit. Az uniós és regionális (V4-es) politikákkal összhangban, a Bizottság tevékenysége számos stratégiai ágazatra, például az infrastruktúrára és az energiakereskedelemre terjed ki. Alacsonyabb szinteken a területi együttműködés a határ menti régióban hosszú múltra tekint vissza. A rendszerváltás óta több száz magyar-szlovák testvérvárosi megállapodás született, amelyek később az eurorégiók és az Európai Területi Társulások (ETT-k) alapját képezték. A 2000-es éveket követően az eurorégió volt az együttműködés a legnépszerűbb formája, ami azonban az ETT eszköz bevezetésével megváltozott. Az Európai Területi Társulások tekintetében az EU egyik legfrekvenciáltabb határa a szlovák-magyar határ: 2008 óta 15 társulás jött létre. 2020-ban ezek közül 3 megszüntetése folyamatban volt, további 2 nem tűnik aktívnak, míg a maradék 10 nagyon eltérő szinten teljesít.

Az Ister-Granum, a Pons Danubii, az Arrabona, a Pontibus, az RDV és a Via Carpatia Európai Területi Társulások tevékenysége példaértékű; ezek jelentősen hozzájárulnak régiójuk fejlődéséhez. Az utóbbi két társulás még a

határon átnyúló társadalmi kohézió erősítését célzó SK-HU Interreg V-A program keretében megvalósuló kisprojekt alapok kezeléséért is felelős. A kisprojekt alapok programterületét két részre bontották: a keleti és a nyugati területre. Az előbbit az RDV ETT, míg az utóbbit a Via Carpatia ETT kezeli.

Kultúra

A határrégióban számos olyan kulturális emléket találhatunk, amelyek a szlovák és a magyar nép ezeréves együttéléséről tanúskodnak. A szlovák-magyar határvidék rendkívül gazdag tárgyi- és szellemi örökségi elemekben, amelyek közül sok közvetlenül a határ mentén helyezkedik el. Ebből következik, hogy a határvidéken számos műemlékben és egyéb épített kulturális látnivalókban gazdag történelmi városközpont található. A kulturális örökség épített elemei – a kastélyok, múzeumok, egyházi műemlékek – a határ mindkét oldalán a legnépszerűbb látnivalónak számítanak. A kastélyok, paloták, kúriák azonban nemcsak a közös múlt, hanem egyes történelmi személyiségek emlékének megőrzése, munkásságának tisztelete miatt is fontosak.

A határ menti területeken nemcsak az örökség közös népszerűsítése, hanem a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése is kiemelt feladat. Az örökségi elemek átfogó kezelése és kreatív *hasznosítása* (*gyűjtés, kutatás, megőrzés, digitalizálás, bemutatás, feldolgozás, marketing, ökológiai és kulturális rendezvények szervezése*) továbbra is kezdeti stádiumban van. A kulturális sokszínűség ehhez kedvező feltételeket biztosít ugyan, de a műemlékgazdálkodás intézményi szintű és hosszú távú működtetésére irányuló kezdeményezést keveset találunk. A kulturális és/vagy természeti értékek tematikus turisztikai útvonalak mentén történő hasznosítása megkezdődött. Kihívást jelent azonban a karbantartásuk, kezelésük, valamint a támogató termékekkel és szolgáltatásokkal való integrációjuk.

Turizmus

A vendégéjszakák tekintetében a határ menti régió kohéziójának további erősítése reálisan megvalósítható cél. Több olyan terület is ismert – akár az államhatárok mentén, akár könnyen összekapcsolható régiókban, például a pozsonyi, a győri, soproni, budapesti mikrorégiókban, a Dunakanyarban, az Alacsony-Tátrában, Besztercebányán, Egerben és környékén, illetve a Tokaji Borvidéken – ahova nagy számban érkeznek turisták. Ezek a területek kiváló alapot kínálnak az idegenforgalmi fejlesztésekhez, melyektől tovább növelhetnék a földrajzi közelség hasznosíthatóságát, ösztönzőleg hathatnak a turisztikai látványosságok összekapcsolására, illetve az idegenforgalmi infrastruktúra, például szálláshelyek létesítésére.

A határon átnyúló turizmus a határ menti térség egyik legfontosabb jelensége, ennek mértéke és nagyságrendje azonban a különböző határszakaszoknál eltérő. A látnivalók között több olyan is van, ahova a szomszédos országból érkező turisták nemcsak az összes külföldi látogatószám tekintetében vezetik a tabellát, de számuk bizonyos napokon a belföldi turistaforgalmat is meghaladja (*Füzér vára, borsi Rákóczi-kastély*). A határon átnyúló idegenforgalom fellendítésében különösen jól lehetne építeni a közös kétnyelvű turisztikai termékekben, szolgáltatásokban, információ- és marketingeszközökben rejlő lehetőségekre.

LAU1 szinten a szálláshely-szolgáltatások kínálata területileg kiegyensúlyozatlan mintázatot mutat. Találhatunk különleges, sokféle szolgáltatást kínáló turisztikai régiókat, csakúgy, mint kapacitáshiánnyal küzdő területeket is (pl. Gömör-Tornai-karszt/Slovenský kras). Az általánosságban elmondható, hogy a szálláskapacitások kihasználtságát mindkét országban javítani kell.

A programterület gazdag technikai és ipari örökségben, amelyek gyakran jelentős idegenforgalmi potenciállal is rendelkeznek; vannak azonban olyan látnivalók is, amelyek a hasznosításhoz elégtelen állapotban vannak. A kulturális turizmus és a kapcsolódó tematikus útvonalak eltérő, de jelentős potenciállal kecsegtetnek a határ

menti régióban, a városi és vidéki területeken egyaránt. A hiányos összeköttetésű észak-déli kerékpár- és túraútvonalak, illetve lovas útvonalak jelenleg nem teszik lehetővé a kapcsolódó termékek és szolgáltatások integrációját.

A régió bővelkedik az aktív és/vagy lassú, zöld turizmushoz kedvező adottságokban. Kiváló feltételekkel rendelkezik a termál-, egészségügyi- és wellness-turizmus szempontjából is. A MICE (vagy más néven üzleti) turizmus az idegenforgalom egyik feltörekvő ágazata, amely elsősorban a két fővárosi régióban jelentős. Ezzel szemben a vidéki, gyakran periférikus régiók idegenforgalma sokkal gyengébben teljesít, annak ellenére, hogy változatos természeti és kulturális értékekkel rendelkeznek. A desztinációmenedzsment és a turisztikai régiók közös fejlesztése tekintetében a határon több összekapcsolható és egymásra épülő terület határozható meg, amelyek közül kiemelkednek – többek között – a Dunamente és a Szigetköz nyugati részének együttműködési területei; Novohrad/Nógrád; Hont és a Dunakanyar; Gemer és az Aggteleki-karszt, illetve a Szlovák-karszt, Tokaj-Hegyalja-Zemplén, Alsó-Zemplén.

1.1.4. Programspecifikus kihívások

A szakértői értékelés főbb megállapításai

Az Interreg V-A Szlovákia Magyarország Együttműködési Program első szakaszában elvégzett értékelés olyan ajánlásokat fogalmazott meg, amelyek többsége a jelenlegi együttműködési programra is érvényes.

A program stratégiai keretei

- uniós szinten világosabb, egyértelműbb szabályokra és időben meghozott szabályozásra van szükség;
- a területi relevanciát tovább kell erősíteni;
- nyugat és kelet megkülönböztetése javasolt;
- biztosítani kell az OP rugalmasabb módosíthatóságát;

A program struktúrája és kapacitásai

- a jelenleg hiányzó kapacitások mielőbbi pótlása szükséges;
- továbbra is biztosítani kell az európai területi társulások (ETT) részvételét a kisprojekt alapok (SPF) kezelésében;

Kommunikáció

- fontos a kommunikáció hatékonyságának fenntartása és fejlesztése;
- érdemes javítani a kedvezményezettek kommunikációs kapacitását;
- ösztönözni kell a projektkommunikáció egyszerűsítését és célzottabbá tételét;
- a projektek határon átnyúló szempontjainak megismerésének és megértéséhez elengedhetetlen a legjobb gyakorlatok népszerűsítése;

A projektek kiválasztása

- korlátozni kell a pályázatok tematikus hatályát;
- javasolt a projektek határon átnyúló jellegének erősítése;
- kétkörös kiválasztási eljárás további alkalmazása;
- javasolt a KKV pályázat átalakítása;
- támogatni kell a TAPE modell alkalmazását más prioritások esetében is;

- biztosítani kell a kisprojekt alap megtartását;
- ösztönözni kell a projektek horizontális integrációját;
- a háromszintű minőségértékelési modell alkalmazása a teljes program tekintetében;
- a monitoring bizottság aktívabb bevonása a pályázatok kiválasztásába;

A projekt végrehajtása

- törekedni kell a két (nemzeti) finanszírozási rendszer közötti különbségek megszüntetésére;
- javítani kell a határon átnyúló partnerségek és projekteredmények fenntarthatóságát;

Programszintű teljesítmény

- az integrált monitoring és információs rendszer (IMIS) finomhangolása és a kedvezményezettek képzése;
- az IMIS-t módosítani kell, hogy a felhasználók számára biztosított legyen az adatok átláthatóbb és strukturáltabb importálása és exportálása;
- fontos a késedelmek okainak megszüntetése, a csúszások csökkentése;
- az egyenlő bánásmód biztosításához harmonizálni kell az FLC eljárásokat;
- ösztönözni kell a kedvezményezettek bevonását a pályázatok előkészítésébe;
- mérlegelni kell a folyamatosan elérhető pályázatok alkalmazását;

Az érintett felekkel folytatott konzultáció főbb megállapításai

A tervezési folyamat keretében konzultációk segítették a helyi érdekeltek határon átnyúló programokkal kapcsolatos tapasztalatainak és meglátásainak kiaknázását. Az elsődleges cél az volt, hogy több lényeges kérdésben információkat gyűjtsenek, így többek között az előző programmal kapcsolatos véleményükről; az új programmal kapcsolatos preferenciáikról; a meglévő potenciális projektötletekről és a program keretében alkalmazható eszközökről, illetve megoldásokról.

A konzultáció egyik legfontosabb eszköze az érdekelt felek *(többek között a korábbi pályázók, a határtól legfeljebb 30 km-es távolságban található települések, érintett intézmények, egyetemek, kórházak, ETT-k stb.)* körében elvégzett online felmérés volt. A válaszadókat arra kérték, hogy határozzák meg azokat a tényezőket, amelyek nehézséget okoztak a határon átnyúló programban való részvételük során. A leggyakoribb válasz az volt, hogy nem állnak rendelkezésre a határon átnyúló pályázatok benyújtásához szükséges források, mert a válaszadók nem rendelkeznek az előírt önrésszel. A következő három leggyakoribb probléma a reprezentativitás szempontjából közel áll egymáshoz: az információhiány, kevés tematikus pályázat, és a szervezet elégtelen munkaerő-kapacitása. Ez utóbbi tényezőt nehezebb a programozás szintjén kezelni, míg a másik három tényező megoldása érdekében az új program kialakításakor a pályázatokat elérhetőbbé lehetne tenni az érintettek szélesebb köre számára.

Számos válaszadó említette, hogy a korábbi határon átnyúló programok pénzügyi keretét úgy alakították ki, hogy az a szlovák szereplőket rendkívül nehéz helyzetbe hozta: az utófinanszírozási rendszer azt jelenti, hogy a projektpartnereknek elő kell finanszírozni a projekt költségeit, amelyeket csak 10-12 hónap elteltével térítenek vissza; ez olyan teher, amelyet a kisebb szervezetek nem tudnak vállalni.

Több olyan vélemény érkezett, amely az adminisztratív eljárások bonyolultságára vonatkozott. A válaszadók egy része úgy érezte, hogy a pályázati időszak elején előírt, túlságosan részletes és rögzített projektleírások rendkívüli korlátozók voltak, különösen azért, mert ezek utólagos módosítása vagy egyáltalán nem volt lehetséges, vagy nagyon problematikus volt. Sokan jelezték, hogy az adminisztratív terhek – különösen a kisprojekt

alap tekintetében – aránytalanul nagyok, ami a helyi szereplőket alapvetően elriasztja a pályázástól. A kérdőív válaszadóit arra is megkértük, hogy jelöljék meg azokat a támogatási típusokat, amelyek lehetővé tennék számukra, hogy a következő programozási időszakban sikeresen nyújtsák be projektötleteiket:

- Az első az, hogy a helyi érdekeltek csak akkor tudnak sikeresen pályázni, ha a pályázatok profilja egyértelműen megfelel az igényeiknek és képességeiknek, különösen pénzügyi szempontból.
- A második leggyakoribb válasz az volt, hogy fontos lenne az adminisztrációhoz/kommunikációhoz nyújtott támogatás. Sok válaszadó érezte úgy, hogy kevés a rendelkezésre álló információ, ezért elengedhetetlen lenne olyan szakmai támogatás, amely időben érkező, praktikus és személyre szabott válaszokkal segítik őket a teljes előkészítési, pályázatbenyújtási és megvalósítási folyamat során.
- A harmadik megállapítás szerint sok válaszadó tartaná szükségesnek a kapacitásépítéshez nyújtott támogatást. Több érintett elismerte, hogy nem rendelkezik profi projektmenedzsment csapattal, és munkatársaik nem rendelkeznek a szükséges nyelvtudással. Ezek a hiányosságok megnehezítik, sőt akár lehetetlenné teszik sikeres pályázatok benyújtását, éppen ezért kezelni kell őket.
- A hozzászólásokban erőteljesen megjelenő negyedik probléma az volt, hogy az érdekelteknek segítségre van szükségük működő partnerségek kialakításához. Úgy vélték, hogy a megfelelő partner megtalálása földrajzi, tematikus, szakmai és pénzügyi szempontból is rendkívül problematikus, ezért hasznos lenne partnerkereső adatbázisok és rendezvények elérhetőségének biztosítása. Azt is rendkívül hasznosnak tartanák, ha a partneri együttműködések – problémák felmerülése esetén – rugalmasabban módosíthatók lennének.

1.2. Célkitűzések kiválasztásának indokolása

1.2.1. Környezeti kihívások

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés:

2. Politikai célkitűzés: Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású átalakulás egy nettó nulla szén-dioxid-kibocsátású gazdaság és reziliens Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés, valamint a fenntartható városi mobilitás előmozdításával;

Kiválasztott specifikus célkitűzés:

7. specifikus célkitűzés: A természet, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúrák védelmének és megóvásának fokozása, többek között a városi térségekben, valamint valamennyi szennyezési forma csökkentése;

Prioritási tengely:

Zöld együttműködések

A kiválasztás indokolása:

A határ menti régió egyik fő kohéziós eleme a tájszerkezet, amely azonban nem követi teljesen a közigazgatási határokat. A tájstruktúra nemcsak összeköti és elválasztja az országokat, hanem számos esetben a természetvédelem, a biológiai sokféleség és a zöld infrastruktúra javításával kapcsolatos közös fellépések terepe is. A funkcionális megközelítés alkalmazása számos olyan lehetőséget biztosít, amelyeknél fontos tényező a határon átnyúló tájak integrált kezelése, a határon átnyúló kezelési struktúrák fejlesztése, különösen pedig a határon átnyúló adatok szisztematikus gyűjtése.

A teljes programterület a Duna vízgyűjtő területéhez tartozik. A két ország hidrogeográfiai elhelyezkedéséből adódóan a felszíni és felszín alatti víztestek – beleértve a kiemelten fontos folyókat és ivóvízforrásokat, valamint azok vízgyűjtő területeit is – határon átnyúló jellegűek (pl.: a Duna és a Tisza olyan mellékfolyói, mint az Ipoly az Ondava által táplált Bodrog, a Laborec és az Uh, a Sajó vagy a Hernád). A folyók felső és alsó szakaszaira közös természeti értékek jellemzőek, ahol a vízi élőhelyek közös lehetőségeket, de közös kihívásokat is teremtenek. A határon átnyúló víztestek miatt az árvízvédelem és a katasztrófavédelem területén a vízminőség javítása és a szennyezés helyreállítása kapcsán közös megoldásokra van szükség.

A tájak, élőhelyek és biogeográfiai régiók határon átnyúló jellegéből adódóan a természetvédelmi területek jelentős része is vagy a határ mentén, vagy a határon át húzódik. A veszélyeztetett fajokra és az idegenhonos invazív fajokra kiemelt figyelmet kell fordítani, hisz ezek a közös területek biológiai sokféleségét fenyegető közös veszélyek. A lehetséges tevékenységeknek elő kell mozdítaniuk a természetalapú megoldásokat (NBS).

1.2.2. Gazdasági kihívások

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés:

2. Politikai célkitűzés: Zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású átalakulás egy nettó nulla szén-dioxid-kibocsátású gazdaság és reziliens Európa irányába a tiszta és igazságos energetikai átmenet, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozás enyhítése és az ahhoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és -kezelés, valamint a fenntartható városi mobilitás előmozdításával;

Kiválasztott specifikus célkitűzés:

4. specifikus célkitűzés: A körforgásos és erőforrás-hatékony gazdaságra való átállás előmozdítása;

Prioritási tengely:

Zöld együttműködések

A kiválasztás indokolása:

Mindkét országban látszik az elmozdulás egy olyan innovációs ökoszisztéma megteremtésének irányába, melyben egyetemek, kutatóintézetek, start-upok, KKV-k, nagyvállalatok, magánszemélyek, állami szervek, civil szervezetek és önkormányzatok egyaránt részt vesznek. A kihívásokat határon átnyúló szinten is intelligens szakosodással lehet kezelni. Harmonizált és közös fellépések tervezhetők olyan stratégiai fontosságúnak minősülő, tematikus területeken, mint az agrárparipar (*pl. bioélelmiszerek előállítás*), az energiahatékonyság, a megújuló erőforrások (*pl. napenergia, biomassza, geotermikus energia*) használata, illetve a zöld és körforgásos gazdaság (*pl. hulladékgyűjtés*) megteremtése. A körforgásos gazdaságra való fokozatos áttéréshez kapcsolódó kihívások leginkább a gyenge öko-innovációs teljesítményből, illetve a határ menti régiók iparának az éghajlatváltozás hatásaival szembeni alacsony ellenálló képességéből adódnak. Az erőforrás-hatékonyság terén mindkét országban elmaradás tapasztalható. Mivel ez a kihívás mindkét országot egyaránt érinti, így a közös, határon átnyúló együttműködés megvalósításával közösen haladhatnak a körforgásos gazdaság és a nagyobb erőforrás-hatékonyság megteremtése felé.

Érdemes folytatni a határokon átnyúló ellátási láncok létrehozására irányuló kezdeményezéseket is. A határ menti területeken a földrajzi közelség segíti az ilyen láncok létrehozását. Az előállítás, feldolgozás és piac közötti kapcsolatok támogatása révén a termelők, kereskedők és fogyasztók közelítése egymáshoz kiemelt jelentőségű, amit a közelmúltbeli COVID-19 világjárvány is hangsúlyosabbá tett. Számos tényezőnek köszönhetően (*pl. a határon átnyúló biogazdálkodást folytató területek*) a szlovák-magyar határ menti területek többsége rövid ellátási láncokat működtet. Az ellátási láncok nemcsak a gazdasági fejlődéshez nélkülözhetetlenek, de a fenntarthatóságot is szolgálják (*ökológiai termelés, csomagolás és szennyezéscsökkentés, körforgásos gazdasági célok stb.*). A specifikus célkitűzés vissza nem térítendő támogatást nyújt projektek finanszírozására. Egyéb pénzügyi eszközök bevonása nem lehetséges. A műveletek jellege és viszonylag kis léptéke nem teszi lehetővé a pénzügyi eszközök hatékony alkalmazását.

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés:

4. Politikai célkitűzés: Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával;

Kiválasztott specifikus célkitűzés:

6. specifikus célkitűzés: A kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdaság helyreállításában, valamint a társadalmi befogadás és a szociális innováció ösztönzésében;

Prioritási tengely:

Szociális együttműködések

A kiválasztás indokolása:

A kultúrának és az idegenforgalomnak a régió kohéziójában és társadalmi-gazdasági életében betöltött szerepe számos lehetőségben és kihívásban tetten érhető. A határvidékre az egymás mellett élő szlovák és magyar kultúra és ezek rendkívül gazdag, tárgyi- és szellemi öröksége jellemző, amelyek közül sok közvetlenül a határ mentén helyezkedik el. Számos műemlékben gazdag történelmi városközpont található itt, a kulturális örökség épített elemei – a kastélyok, múzeumok, egyházi műemlékek – pedig a határ mindkét oldalán népszerű látványlónak számítanak. A látványlók összekapcsolását segítő, kulturális tematikájú útvonalak nagyszerű lehetőséget kínálnak a határ menti úti célok kínálatának diverzifikálására és a régió vonzóbbá tételére.

A vendégéjszakák tekintetében a határ menti régió kohéziójának további erősítése reálisan megvalósítható cél. Több olyan nagyobb terület, és számos helyszín található itt – akár az államhatárok mentén, akár könnyen összekapcsolható régiókban – ahova növekvő számban érkeznek turisták a szomszédos országokból. Ezzel szemben a vidéki, gyakran periférikus régiók idegenforgalma sokkal gyengébben teljesít, annak ellenére, hogy változatos természeti és kulturális értékekkel rendelkeznek, és a pandémiát követő fellendülés ideális lehetőségeket teremtett a lassú, fenntartható idegenforgalom kiaknázására.

A tőkebevonást megnehezíti, hogy nincsenek tematikus útvonalakkal összekapcsolt kulturális és természeti örökségi helyszínek, és hiányoznak a megfelelő mobilitási megoldások is. A határon átnyúló idegenforgalom fellendítésében különösen jól lehet építeni a közös turisztikai termékekben, szolgáltatásokban, információs- és marketingeszközökben rejlő lehetőségekre. A közös, határon átnyúló turisztikai célpontok kialakítása ezért kifejezetten komoly potenciállal kecsegtet. A desztinációs szintű együttműködés jó alapot nyújthat a turisztikai fejlesztésekhez, amelyek tovább növelnék az örökségi elemek értékét, és a turisztikai látványosságok összekapcsolódását. A régió szereplői egyetértenek abban, hogy az idegenforgalom a határvidék integrált fejlesztésének egyik kiemelt témája. A specifikus célkitűzés vissza nem térítendő támogatást nyújt projektek finanszírozására. Egyéb pénzügyi eszközök bevonása nem lehetséges. A műveletek jellege és viszonylag kis léptéke nem teszi lehetővé a pénzügyi eszközök hatékony alkalmazását.

1.2.3. Társadalmi kihívások

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés:

4. Politikai célkitűzés: Egy szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtése a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával

Kiválasztott specifikus célkitűzés:

1. specifikus célkitűzés: A munkaerőpiacok hatékonyságának és inkluzivitásának, valamint a minőségi foglalkoztatáshoz való hozzáférés javítása a szociális infrastruktúra fejlesztésével, valamint a szociális gazdaság előmozdításával

Prioritási tengely:

Szociális együttműködések

A kiválasztás indokolása:

A minőségi foglalkoztatás elérhetősége nagymértékben függ attól, hogy a programterületen a munkaerőpiacok mennyire befogadóak. A munkanélküliség, különösen a tartós munkanélküliség, és annak következményei olyan társadalmi kihívások, amelyekkel mindkét országnak meg kell küzdenie. Szintén közös kihívás az olyan területeken élő, alacsony iskolai végzettségű emberek elhelyezése a munkaerő piacon, ahol munkaügyi központok nehezen érhetőek el, és sem a helyi gazdaság, sem a képzési-, illetve munkaügyi szolgáltatások nem befogadó jellegűek.

A leghátrányosabb helyzetű és a legmagasabb munkanélküliséggel rendelkező régiók jellemzően korrelálnak, így ezeken a területeken a munkaerőpiaci integráció az egyik legkritikusabb feladat. Az ilyen hátrányos helyzetű régiók mindkét országban nagyrészt az országhatár mentén helyezkednek el. Szlovákiában a déli területek számítanak kevésbé fejlettnek: itt szegényebbek az emberek és rosszabbak a foglalkoztatási arányok, mint az északi területeken a rimaszombati járástól a tőketerebesi járásig.

Magyarországon ugyanakkor az északi régiókban (például a Cserhát régióban) súlyosabbak a társadalmi problémák. A kelet-nyugati megosztottság is egyértelműen jelen van: a keleti oldalon jelentősebbek az olyan munkanélküliséggel kapcsolatos munkaerőpiaci kihívások, amelyek egyéb szociális problémákhoz is köthetőek, például a munkaerőpiachoz való hozzáféréshez. Összefoglalva, a határ menti területek legsúlyosabb kihívása az egymásra épülő problémák – a tartós munkanélküliség, az alacsony iskolai végzettségű vagy szakképzettség nélküli álláskereső magas munkanélküliségi rátája, a szegénység és a társadalmi kirekesztés kockázatának kitett lakosság rendkívül magas aránya kiterjedt területeken – hatékony megoldása.

Kiválasztott specifikus célkitűzés:

2. specifikus célkitűzés: Infrastruktúra-fejlesztés révén hatékonyabb hozzáférés inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz az oktatás, a képzés és az élethosszig tartó tanulás területén, többek között a távoktatás, valamint az online oktatás és képzés által nyújtott reziliencia ösztönzésével;

Prioritási tengely:

Szociális együttműködések

A kiválasztás indokolása:

A két oktatási rendszer sok szempontból hasonló, és így átjárható, ami kiváló lehetőséget kínál határon átnyúló együttműködések megvalósításához. Az oktatás határon átnyúló biztosítása, illetve a határon átnyúló funkcionális városi területek közös és egymást kiegészítő jellemzőin alapuló fejlesztések szintén sokat ígérő területek. Az elmúlt évtizedben jelentősen nőtt a határon átnyúló oktatási célú migráció, és ezzel a magyar közoktatási rendszerben részt vevő szlovák állampolgárok száma. Az oktatási rendszer szereplői közül sokan vesznek részt kétoldalú, illetve intézmények között megvalósuló együttműködési formákban.

A programterület társadalmi és területi egyenlőtlenségei tekintetében az egyik legmeghatározóbb tényező az iskolai végzettség. A felmérésekből egyértelműen látszik, hogy a társadalmi mobilitás a programterület keleti részén – Szlovákiában és Magyarországon egyaránt – meglehetősen korlátozott, és a határhoz közeli kistelepüléseken élő fiatalok jelentős részének komoly kihívást jelent társadalmi helyzetük fenntartása, mert oktatási helyzetükből adódóan fokozatosan hátrányos helyzetbe szorulnak. A felsőoktatás elérhetőségének pénzügyi és kulturális akadályai egyaránt vannak, a fiatalok jövedelme és helyzete pedig előre vetíti társadalmi lecsúszásukat. A COVID-19 világjárvány a korábbiaknál jobban rávilágított arra, hogy mennyire fontos az oktatási kínálathoz való egyenlő hozzáférés elősegítése azokon a kieső területeken, ahol az érintettek nem rendelkeznek a digitális és távoktatásban való részvételhez szükséges infrastruktúrával és készségekkel. Az oktatási szolgáltatásokat tehát nemcsak az elvándorlás miatt kell integrálni, hanem azért is, mert a kínálat – különösen a szakképzésben – lehetne színesebb, ha azt a két ország közösen biztosítaná. A specifikus célkitűzés vissza nem térítendő támogatást nyújt projektek finanszírozására.

Kiválasztott specifikus célkitűzés:

5. specifikus célkitűzés: Az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása, és az egészségügyi rendszerek rezilienciájának növelése – ideértve az alapellátást is –, valamint az intézményesített ellátásról a családi alapú és a közösségi alapú ellátásra való átállás előmozdítása

Prioritási tengely:

Szociális együttműködések

A kiválasztás indokolása:

A migráció, a népességfogyás és a társadalom elöregedésének kezelése egyensúlyt teremthetne a régió egyenlőtlen demográfiai eloszlásában. Az eltartottak növekvő aránya és az elöregedés sürgető probléma. A társadalmi feltételek javításához olyan azonnali beavatkozásokra lenne szükség, amely lehetővé teszi az idősek számára, hogy aktívan részt vegyenek az áruk és szolgáltatások termelésében, elosztásában és fogyasztásában, hogy kielégíthessék saját megélhetési- és egészségügyi szükségleteiket.

A határon átnyúló szociális szolgáltatások és az ezüst gazdaság fejlesztésének támogatása kiemelt jelentőséggel bír. Ez azt jelenti, hogy szükség van az aktív idős kor ösztönzésére, alternatív gondozási tevékenységek biztosítására, a szakemberek közötti tudásmegosztásra, a határ menti térség népességmegtartó képességének növelésére irányuló közös stratégiákra, illetve személyre szabott szociális szolgáltatások elindítására. A közszolgáltatások határon átnyúló integrációjának támogatása és a szociális ellátási funkciók határon átnyúló hozzáférhetőségének javítása is potenciális cselekvési terület.

Az egészségügyi együttműködés szükségességét bizonyítja a munkaerő- és területi lefedettség tekintetében is romló egészségügyi ellátás, a határon átnyúló egészségügyi szolgáltatásnyújtásban rejlő kiaknázatlan lehetőségek a kórházi, járóbetegellátás tekintetében, illetve a határon átnyúló sürgősségi szolgáltatások terén megvalósítandó komplexebb és integráltabb együttműködés igénye.

A koronavírus válság is rámutat arra, hogy mennyire fontos a határon átnyúló egészségügyi szolgáltatások fejlesztése, különösen a határt rendszeresen átlépő ingázók esetében. Ezen belül kifejezetten égető szükség van a rendelkezésre álló kapacitások határon átnyúló megosztására, a mentőszolgálat határon átnyúló mozgását és működését lehetővé tevő rendszerekre, közös felmérések, stratégiák, cselekvési tervek kialakításának támogatására, az egészségügyi felszerelések beszerzésére, a telemedicinára és e-egészségügyi infrastruktúrára, a know-how megosztására és kapacitásbővítésre. Ennek első lépése lehet az egészségügyi központok körüli határon átnyúló egészségügyi zónák kialakítása és fejlesztése. A specifikus célkitűzés vissza nem térítendő támogatást nyújt projektek finanszírozására.

1.2.4. Programspecifikus kihívások

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés:

1. Interregspecifikus célkitűzés: Jobb Interreg együttműködés;

Kiválasztott specifikus célkitűzés:

b) intézkedés: A hatékony közigazgatás bővítése a jogi és adminisztratív együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban lévő jogi és egyéb akadályok feloldása céljából;

Prioritási tengely:

Intézményi együttműködések

A kiválasztás indokolása:

A határ menti régió az elmúlt évtizedben dinamikus nyitási folyamaton ment keresztül. Ennek eredményeként a funkcionális városi térségekben a társadalmi és gazdasági kapcsolatok jelentősen javultak. Ezzel párhuzamosan azonban számos jogi és adminisztratív akadály is felmerült. Ezek az eltérő jogi- és közigazgatási rendszerekben gyökerező akadályok főként az oktatás (pl.: a diplomák elismerése), az egészségügy (pl.: a mentőszolgálat korlátozott lehetősége a határátlépésre), a rövid ellátási láncok (pl.: a termelők adózási problémái) és a közlekedés (pl.: a tömegközlekedésre vonatkozó összetett előírások) területét érintik, de az eltérő szabályozás a foglalkoztatást, a katasztrófavédelmet és a közbeszerzést is sújtja. Ezek a tényezők jelentősen megnehezítik a mindennapi gazdasági és társadalmi kapcsolatok fenntartását. A határ menti régiók kohéziójának erősödésével és a kölcsönhatások intenzívebbé válásával szükségessé vált az átfogó nyomon követés és elemzés bevezetése, és a jogi, valamint adminisztratív akadályok megszüntetése. A határon átnyúló mobilitás és integráció előtt álló akadályokat összehangoltan kell megszüntetni, illetve enyhíteni.

A közigazgatás és a civil társadalom szereplői közötti együttműködés ösztönzésében, és az akadályok leküzdésében a területi együttműködés bizonyos típusai komolyabb múltra tekintenek vissza. A rendszerváltás óta például több száz testvérvárosi megállapodás született, és az Európai Unión belül a legtöbb ETT a szlovák-magyar határon található. Ahelyett, hogy párhuzamos struktúrákat működtetnének a határ mindkét oldalán, észszerűbb megoldás a funkcionális területek stratégiai kiaknázása, és ezzel jobb irányítást és szolgáltatásnyújtást lehetővé tevő közös megoldások kidolgozása. A gyakorlat azt mutatja, hogy a szorosabb integrációt gyakran a

hosszú távú, intézményesített, stratégiai tervek hiánya, valamint a határon átnyúló, egyes életeseményekhez kapcsolódó migrációval kapcsolatos információk megosztásának elégtelensége akadályozza. Az együttműködés segítené a határon átnyúló jogi és adminisztratív akadályok megszüntetését, és egyúttal hozzájárulna a program specifikus célkitűzéseihez kapcsolódó tevékenységek sikeres megvalósításához.

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés:

1. Interregspecifikus célkitűzés: Jobb Interreg együttműködés;

Kiválasztott specifikus célkitűzés:

c) intézkedés: A kölcsönös bizalom építése, különösen az emberek közötti kapcsolatokat erősítő fellépések előmozdításával;

A hatékony közigazgatás bővítése a jogi és adminisztratív együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban lévő jogi és egyéb akadályok feloldása céljából;

Prioritási tengely:

Intézményi együttműködések

A kiválasztás indokolása:

Az emberek közötti együttműködést támogató projektek fontos és sikeres eszközei az együttműködési programoknak, céljuk pedig az, hogy a határ különböző oldalán élő emberek egymással kapcsolatba, illetve interakcióba lépjenek. Az emberek közötti együttműködést számos tényező támogatja: a szlovák és a magyar nép ezeréves együttélése; a két ország között már működő kulturális, oktatási, tudományos, sport- és ifjúságtámogatási együttműködési programok; a testvérvárosi kapcsolatok magas száma; az interetnikai, interkulturális és kétnyelvű együttműködésben érdekelt szlovák és magyar kulturális és civil szervezetek magas aránya; szórakozás, szabadidő, családi és baráti látogatások, mint a határátkelés fontos motivációi.

Az interperszonális, ezen belül is elsősorban kulturális együttműködés nagyon népszerű tárgya volt az előző program során a Kisprojekt Alap támogatására benyújtott pályázatoknak. A projektek jellemzően olyan fesztiválok, táborok, ifjúsági találkozók, kulturális cserék megvalósítására vonatkoznak, amelyek segítenek a kölcsönös bizalom kiépítésében. A kisprojekt alapot mint eszközt nagyon hasznosnak ítélték a regionális érdekeltek is, mert úgy vélték, hogy a támogatást kifejezetten hatékonyan tudják felhasználni területfejlesztési céljaik eléréséhez. A regionális érdekeltek egyöntetű véleménye szerint ennél a specifikus célkitűzésnél mindenképpen érdemes megtartani a Kisprojekt Alapot. A fizikai eredményeken túl a kapcsolódó fejlesztések is stabil alapot jelentenek minden további határon átnyúló kezdeményezéshez azzal, hogy közelebb hozzák az érdekelt feleket. A legnagyobb hozzáadott értéket az a hatás jelenti, amit a partnerségek fejlesztésére gyakorol – ez egyfajta horizontális megközelítés, amely hozzájárul az összes többi specifikus célkitűzéshez is. Éppen ezért több és erősebb kulturális együttműködési projektre van szükség a két nemzet polgárai közötti kölcsönös bizalom és tudás erősítése, valamint a határ elválasztó hatásainak csökkentése érdekében. A specifikus célkitűzés vissza nem térítendő támogatást nyújt projektek finanszírozására.

2. Prioritási tengelyek

1. prioritási tengely: Zöld együttműködések

1.1 specifikus célkitűzés: A körforgásos gazdaságra való átállás és az erőforrások hatékony felhasználásának támogatása

1.1.1 intézkedés: Erőforrás- és hulladék-gazdálkodás

Az intézkedés hozzájárul programterület gazdasági átalakulásához, amely tekintettel van az erőforrások korlátozottságára és a bolygó kapacitására és alacsonyabb környezeti terhelés mellett képes növelni a helyi gazdaság versenyképességét.

1.1.1/A beavatkozás: Hatékonyabb termelés

A beavatkozás célja az „ipari szimbiózis” (egyes vállalatok hulladékát más termelők erőforrásként használják fel) alkalmazásának fokozása révén a nyersanyagok újra felhasználásának javítása, az erőforrás-hatékonysággal kapcsolatos eljárásokra vonatkozó információ-csere támogatása a KKV-k között, ezzel a pazarlás megelőzése, az innováció ösztönzése és új piacok teremtése. Az intézkedés további célja, hogy segítse a gyártókat abban, hogy termékeiket „körkörösébbé” tegyék, vagyis, hogy azok újra felhasználhatók, javíthatók vagy újrahasznosíthatók legyenek. A beavatkozás keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- biztosítják a környezetbarát vagy tiszta technológiákhoz, illetve a hulladékszegény termeléshez kapcsolódó know-how átadását;
- a fenntartható természeti erőforrásgazdálkodásra támaszkodva a biztonságos ellátás formáit kutatják;
- kevesebb ráfordítással több és nagyobb értékű termék előállítását teszik lehetővé úgy, hogy fenntartható módon használják az erőforrásokat és minimalizálják a környezetterhelést;
- hozzájárulnak a termékek tartósságához, újrafelhasználhatóságához, továbbfejleszhetőségéhez és javíthatóságához és növelik ezek energia- és erőforrás-hatékonyságát;
- növelik a termékek újrahasznosított tartalmát, anélkül, hogy romlana azok teljesítménye és biztonságossága;
- lehetővé teszik a termékek újragyártását és a kimagasló minőségű újrahasznosítását;
- ösztönzik a „termék, mint szolgáltatás” vagy egyéb olyan üzleti modellek alkalmazását, amelyekben a gyártók megtartják a termék tulajdonjogát, illetve a termék teljesítményéért való felelősséget annak teljes életciklusa alatt;
- kiaknázzák a termékinformációk digitalizálásában rejlő lehetőségeket;

1.1.1/B beavatkozás: Fenntartható hulladékgazdálkodás és hulladékmegelőzés

A beavatkozás célja az újrafelhasználásra vagy újrahasznosításra kerülő szilárd hulladék arányának növelése, valamint olyan kezdeményezések támogatása, amelyek megváltoztatják vásárlók fogyasztási szokásait. Az intézkedés keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- erősítik a hatóságok közötti határon átnyúló intézményi együttműködést;
- biztosítják a környezetbarát technológiák és innovatív megoldások megosztását a hulladékgazdálkodás területén;

- hozzájárulnak a hulladék hasznosításának, újrafelhasználásának és újrafeldolgozásának, valamint átalakításának javításához;
- lehetővé teszik a hulladék kezelését, újrahasznosítását, újrafelhasználását és ártalmatlanítását a keletkezés helyén;
- hozzájárulnak a csomagolanyag mennyiségének csökkentéséhez és a csomagolási hulladék jobb újrahasznosíthatóságához;
- felhívják a lakosság figyelmét a hulladék keletkezésének megelőzésére és a szelektív hulladékgyűjtés fontosságára;
- felhívják a figyelmet a fogyasztási szokások megváltoztatásának szükségességére a lakosság és az állami felhasználók körében;

1.1.2 intézkedés: Rövid ellátási láncok

Az intézkedés hozzájárul olyan rövid ellátási láncok létrehozásához, amelyekben az agrártermelők, -feldolgozók és -fogyasztók szoros földrajzi és társadalmi kapcsolatokkal rendelkeznek és elkötelezettek a helyi gazdasági fejlődés előmozdítását célzó együttműködésre. A javasolt intézkedések révén feltárhatóak és feltérképezhetőek a rövid ellátási láncok kialakításának lehetőségei különös tekintettel a táplálkozással, a táplálkozási tudatossággal és a korszerű élelmiszertermeléssel kapcsolatos modern követelményekre. Az intézkedés keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- segítik az üzlet- és termékfejlesztéshez szükséges ismeretek és készségek elsajátítását a helyi élelmiszertermelők és -feldolgozók körében;
- hozzájárulnak a helyi élelmiszerrendszerek, struktúrák és rövid ellátási láncok létrehozásához, fenntartásához és fejlesztéséhez;
- segítik a márkaépítést, címkézést, valamint a gazdák, kistermelők és helyi termékek népszerűsítését;
- javítják az élelmiszerek feldolgozását, a termékek forgalmazását végző állami és piaci szereplők infrastrukturális hátterét;

Fő célcsoportok

A specifikus célkitűzés fő célcsoportjai a programterület következő érdekelt felei:

- termelő kis- és középvállalkozások
- hulladékkezelő szervezetek
- élelmiszerfeldolgozó vállalkozások
- a programterület lakossága

A pályázatok várhatóan a következő típusú kedvezményezettek körében kerülnek megvalósításra (nem teljes felsorolás):

- Kis- és középvállalkozások
- Helyi és területi önkormányzatok, költségvetési szervezeteik
- hulladékgazdálkodó szervezetek
- felsőoktatási intézmények és kutatóintézetek
- Európai Területi Társulások (ETT-k)
- civil szervezetek
- oktatási intézmények

1.2 specifikus célkitűzés: A természet, biodiverzitás és zöld infrastruktúra védelme és megóvása

1.2.1 intézkedés: A természeti erőforrások védelme és megóvása

Az intézkedés hozzájárul az emberi lét alapvető feltételeit megteremtő természeti tőke védelméhez. Ezek közé tartozik a termékeny talaj, a többfunkciós erdő és jól termő föld. A határ menti régió egyik fő kohéziós eleme a tájszerkezet, amely biztos alapot teremt a közös fellépésekhez. A kiválasztott intézkedések hozzájárulnak a természetvédelemhez és a környezet megóvásához, az erdők és termőföld minőségének javításához, a biológiai sokféleség növeléséhez, illetve a zöld infrastruktúra fejlesztéséhez.

1.2.1/A beavatkozás: Természetvédelem és környezetmegóvás

A vizes élőhelyek, természetes és természetközeli erdők létfontosságúak a biológiai sokféleség, a társadalom és az éghajlatváltozás elleni küzdelem szempontjából. Az erdők megóvása és a vizes élőhelyek helyreállítása révén az intézkedés hozzájárul a széndioxid-kibocsátás csökkentéséhez és a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából kritikus ökoszisztémák védelméhez. A termőtalaj létfontosságú erőforrás, amely biztosítja a talajfunkciókat és számos alapvető „ökoszisztéma-szolgáltatást”, például a víz- és tápanyagkörforgás szabályozását, az élelmiszertermelést valamint élőhelyet biztosít különböző fajok számára. A talaj minőségét fenyegető legnagyobb veszélyek az erózió, az árvizek és a földcsuszamlások, a talaj szerves anyagtartalmának elvesztése, a szikesedés, a szennyeződés, a tömörödés, és a talaj biodiverzitásának csökkenése. A beavatkozás keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- hozzájárulnak a természetes vizes élőhelyek, gyepek és cserjék védelméhez és helyreállításához;
- ösztönzik a biodiverzitás-barát erdősítést, újraerdősítést, faültetést és gyepesítést;
- ösztönzik az agrárerdészetet és támogatják a talaj degradációjának megelőzését és funkcióinak megőrzését;
- ismeretterjesztő oktatási kampányokkal elősegítik a helyi közösségek bevonását.

1.2.1/B beavatkozás: Biodiverzitás

A biodiverzitás a gének sokféleségéből, a fajok sokféleségéből és az ökoszisztémák sokféleségéből tevődik össze. A biodiverzitás csökkenése a fajok kipusztulását és egész ökoszisztémák termelékenységének és rezilienciájának csökkenését jelenti. Az intézkedés keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- ösztönözi az őshonos, (táj) éghajlat-ellenálló fajok és élőhelyek megőrzését és újratelepítését;
- támogatja az erdei fajok genetikai erőforrásainak megőrzését és védelmét;
- támogatja az őshonos növény- és állatfajok, valamint az új és innovatív formák termesztését és nevelését (pl. agrárerdészet);
- biztosítja a veszélyeztetett fajok élőhelyeinek és költőhelyeinek védelmét;
- javítja az invazív fajok nyomon követését, ellenőrzését és megsemmisítését;
- támogatja a biodiverzitás növelését a mezőgazdasági területeken (erdősítés, cserjés, mélytenger);
- figyelemmel kíséri a vadon élő állatok vonulási folyosóit;
- revitalizálja a természetes élőhelyeket és megakadályozza azok felaprózódását;
- bevonja a helyi közösségeket oktatási kampányok révén;

- növeli az élőhelyekre és a biodiverzitásra vonatkozó környezeti tudatosságot, valamint bővíti a természeti környezetben végzett ilyen jellegű oktatási tevékenységekkel rendelkező intézmények hálózatát.

1.2.1/C beavatkozás: Zöld infrastruktúra

A zöld infrastruktúra olyan természetes és természetközeli területek hálózata, amelyeket az egyéb környezeti elemekre is tekintettel úgy terveztek meg és működtetnek, hogy azok képesek legyenek sokféle ökoszisztéma-szolgáltatást – víztisztítást, a levegőminőség javítását, rekreációs területeket, az éghajlatváltozás enyhítését és az ahhoz való alkalmazkodást – biztosítani. A javasolt intézkedések célja a zöld (szárazföldi) és kék (vízi) területek hálózatának fejlesztése révén a környezeti feltételek helyreállítása, és ezáltal a lakosság egészségének és életminőségének javítása. A beavatkozás keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek hozzájárulnak a zöld infrastruktúra fenntartásához és fejlesztéséhez, ideértve többek között

- a parkokat, zöldutakat, folyami folyosókat;
- multifunkcionális gazdaságokat;
- a határfolyókon létesített hallétrákat, halátjárókat, halzsilipeket;
- zöld falakat és tetőket;
- nádasokat;
- vadfelüljárókat;
- vadvirágos réteket (méhlegelőket), homokos gyepek;
- méhkaptárokat;
- sövényeket;
- odúkat, tálcákat, denevérvédő eszközöket.

1.2.2 intézkedés: Közös kockázatkezelés

Az intézkedés megvalósításával növelhető a régió határon átnyúló árvízkezelési kapacitása és javítható az árvízvédelemben érintett szervezetek koordinációs képessége és reakcióideje.

1.2.2/A beavatkozás: Árvízkezelés és vízgazdálkodás

Habár az árvizek természetes jelenségnek számítanak, a társadalom mégis egyre sebezhetőbbé válik ezekkel szemben. A beavatkozás célja, hogy biztosítsa az átállást a már bekövetkezett természeti katasztrófákkal szemben alkalmazott védekezésről a kockázatkezelésre és az árvizekkel való együttélésre, szem előtt tartva, hogy az árvíz megelőzés nem korlátozódhat csupán az árvízi eseményekre. A felszíni vizek minősége az elmúlt évtizedekben javult, de a mezőgazdaságból, a városi és ipari szennyvizekből származó szennyezés még mindig jelentős. A beavatkozás keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- erősítik a hatóságok közötti határon átnyúló intézményi együttműködést;
- elősegítik a folyók természetes árvíz-zónáinak helyreállítását, és ezzel a természetes vizes élőhelyek és árterek víz visszatartó és árvíz károkat enyhítő képességét;
- korai figyelmeztető- és előrejelző-rendszereket építenek ki;
- hozzájárulnak az árvízvédelmi infrastruktúra fejlesztéséhez;
- hozzájárulnak a kisvízfolyások pótlásához;
- eltávolítják a káros és tartósan megmaradó anyagokat a felszíni vizekből;
- támogatják az árvízvédelemmel kapcsolatos vízgazdálkodás és a vízkészletek megőrzését;

- a víztestek turisztikai potenciáljának felmérését;
- figyelemfelkeltő oktatási kampányok révén bevonják helyi közösségeket.

1.2.2/B beavatkozás: **Katasztróforkockázatok kezelése**

Az elmúlt években az Európai Unió területén számos olyan természeti katasztrófa történt, amely emberi életet követelt, vagy rendkívüli pusztítást okozott a vagyontárgyakban, a környezetben, illetve a kulturális örökségekben. Az intézkedés megvalósításával növelhető a régió határon átnyúló katasztróforkockázat-kezelési kapacitása és javítható a katasztrófavédelemben érintett szervezetek koordinációs képessége és reakcióideje. Az intézkedés keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- erősítik az illetékes hatóságok közötti határon átnyúló intézményi együttműködést;
- kezelik a súlyos hidrológiai veszélyt jelentő szélsőséges időjárási viszonyokat, rendkívül pusztító viharokat, jégesőt, aszályt ivóvízhiánnyal;
- az ivóvízben lévő releváns mikroszennyező anyagok és szennyező anyagok (pesticidok, gyógyszerek és metabolitjaik, ipari szennyezés) nyomon követése és elemzése;
- az emberi fogyasztásra szánt vízellátás infrastrukturális hátterének javítása (kitermelési, kezelési, tárolási és elosztási infrastruktúra, hatékonysági intézkedések, ivóvízellátás);
- a vízminőség nyomon követése és elemzése, valamint a felszíni vizekre nehezedő jelentős terhelések számszerűsítése;
- a káros és tartósan megmaradó anyagok eltávolítása a felszíni vizekből;
- hozzájárulnak egy olyan infrastruktúra kialakításához, amely alkalmas a természeti vagy ember okozta katasztrófák kockázatának megelőzésére vagy mérséklésére;
- ösztönzik a lakosság tudatosságának és felkészültségének elmélyítését, aktív részvételének növelését.

Fő célcsoportok

A specifikus célkitűzés fő célcsoportjai a határ menti régió lakossága, ezen belül is különösen a határ menti folyók közelében élő emberek. A pályázatok várhatóan a következő típusú kedvezményezettek körében kerülnek megvalósításra (nem teljes felsorolás):

- Vízügyi szervezetek
- Nemzeti Parkok Igazgatóságai, Natura parkok
- Természet és környezetvédő szervezetek
- Civil szervezetek
- Helyi és területi önkormányzatok, költségvetési szervezeteik
- Európai Területi Társulások (ETT-k)
- Felsőoktatási intézmények és kutatóintézetek
- Oktatási intézmények
- Katasztrófavédelmi szervezetek
- Erdészeti szervezetek

A megvalósítás keretrendszere

		ERFA hozzájárulás (EUR)	ERFA hozzájárulás technikai segítségnyújtás nélkül (EUR)	Indikatív projektméret (EUR)	Projekt becsült száma	A kedvezményez ettek átlagos száma	A kedvezményez ettek becsült száma (összesen)
PT1	Zöld együttműködések	44 500 000	41 588 786		41		82
1.1 specifikus célkitűzés	A körforgásos gazdaságra való átállás és az erőforrások hatékony felhasználásának támogatása	14 000 000	13 084 113		21		42
1.1.1 intézkedés	Erőforrás- és hulladék-gazdálkodás	6 000 000	5 607 477	600 000	9	2	18
1.1.2 intézkedés	Rövid ellátási láncok	8 000 000	7 476 636	600 000	12	2	24
1.2 specifikus célkitűzés	A természet, biodiverzitás és zöld infrastruktúra védelme és megóvása	30 500 000	28 504 673		20		40
1.2.1 intézkedés	A természeti erőforrások védelme és megóvása	14 000 000	13 084 112	1 200 000	10	2	20
1.2.2 intézkedés	Közös kockázatkezelés	16 500 000	15 420 561	1 500 000	10	2	20

Kód	Mutató	Típus	Mértékegység	Kiindulási érték	Referenciaév	Mérföldkő 2024	Célérték 2029
RCO01	Támogatott vállalkozások (ebből: mikro-, kis-, közép- és nagyvállalkozások)	kimeneti	vállalkozások	0	2021	0	12
RCO02	Támogatások által segített vállalkozások	kimeneti	vállalkozások	0	2021	0	12
RCO26	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás érdekében épített vagy korszerűsített zöld infrastruktúra	kimeneti	hektár	0	2021	0	2
RCO36	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáson kívüli egyéb célokra támogatott zöld infrastruktúra	kimeneti	hektár	0	2021	0	2
RCO115	Határokon átnyúló, közösen szervezett nyilvános rendezvények	kimeneti	rendezvények	0	2021	0	10
RCO87	Határokon átnyúló együttműködésben résztvevő szervezetek	kimeneti	szervezetek	0	2021	0	70
RCR03	Termék- vagy folyamatinnovációt bevezető kis- és középvállalkozások (kkv-k)	eredmény	vállalkozások	0	2021	0	12
RCR84	Határon átnyúló együttműködést folytató szervezetek száma a projekt befejezését követően	eredmény	szervezetek	0	2021	0	57
RCR95	Új vagy továbbfejlesztett zöld infrastruktúrához való hozzáféréssel rendelkező lakosság	eredmény	személyek	0	2021	0	20 000

2. Prioritási tengely: Szociális együttműködések

2.1 Specifikus célkitűzés: A minőségi foglalkoztatáshoz való hozzáférés javítása a szociális infrastruktúra fejlesztésével, valamint a szociális gazdaság előmozdításával

2.1.1 Intézkedés: Társadalmi innovációk hátrányos helyzetű és kiszolgáltatott csoportok számára

A javasolt intézkedések hozzájárulnak a nem vagy nem megfelelően ellátott társadalmi szükségletek kielégítéséhez a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem, a minőségi és fenntartható foglalkoztatás széles körű biztosítása, valamint a megfelelő, a szegénységet megelőző szociális védelem biztosítása terén. Az intézkedés célja a szociális innovációk kialakításának vagy bevezetésének támogatása; ezek lehetnek termékek, szolgáltatások vagy modellek, amennyiben hozzájárulnak a régióban el nem látott társadalmi szükségletek hatékonyabb kezeléséhez. Az intézkedés keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- határon átnyúló stratégiák, tervek és politikák kialakításával erősítik az érintett intézmények és hatóságok közötti határon átnyúló intézményi együttműködést;
- hozzájárulnak a hátrányos helyzetű és kiszolgáltatott társadalmi csoportok munkaerőpiaci versenyképességének növeléséhez;
- ösztönzik a hátrányos helyzetű és kiszolgáltatott társadalmi csoportok részvételét képzésekben, vagy élethosszig tartó tanulási programokban;
- a hátrányos helyzetű és kiszolgáltatott társadalmi csoportokat foglalkoztató szervezeteknél elősegítik a munkakörülmények javítását;
- versenyképes, piaciorientált módon hoznak létre jelentős társadalmi értéket teremtő vállalkozásokat (társadalmi vállalkozás);
- a legújabb ismeretekre, tapasztalatokra és szakértelemre alapozva hozzájárulnak az új módszereket és megközelítéseket alkalmazó innovatív megoldások kialakításához és bevezetéséhez;
- társadalmi, szabadidős és kulturális tevékenységekhez való hozzáférés biztosításával erősítik a társadalmi kohéziót, a befogadást és a civil részvételt;
- csökkentik az elszigeteltséget, fenntartják a szociális hálózatokat, és hozzájárulnak az egyénikiteljesedéshez;
- ismeretterjesztő oktatási kampányokkal elősegítik a helyi közösségek bevonását;

Fő célcsoportok

A specifikus célkitűzés fő célcsoportjai a hátrányos helyzetű és kiszolgáltatott társadalmi csoportok (pl. gyermekek, etnikai kisebbségek, tartósan munkanélküliek, szegénységben élők, fogyatékkal élők, elszigetelt időskorúak stb.) A pályázatok várhatóan a következő típusú kedvezményezettek körében kerülnek megvalósításra (nem teljes felsorolás):

- Helyi és területi önkormányzatok, költségvetési szervezeteik
- Európai Területi Társulások (ETT-k)
- Kis- és középvállalkozások
- Hatóságok és állami intézmények
- Oktatási intézmények
- Civil szervezetek
- Egyházi intézmények

2.2 specifikus célkitűzés: Befogadó és minőségi oktatáshoz való hatékonyabb hozzáférés javítása

2.2.1 Intézkedés: Befogadó és minőségi oktatás

A javasolt intézkedés hozzájárul az oktatási célú beruházások értékének növeléséhez, és ezzel mindenki számára egyenlő jogot biztosít a minőségi és inkluzív oktatáshoz, képzéshez és az élethosszig tartó tanuláshoz, valamint elősegíti a kulcskompetenciák és alapkészségek elsajátítását és fejlesztését. A program célja, hogy enyhítse a koronavírus járványban a vírus terjedésének megakadályozására hozott korlátozó intézkedések negatív hatásait, amely elsősorban az oktatás, képzés egyenlő biztosítását, illetve a diákok, pedagógusok és oktatók mobilitását sújtotta. Az intézkedés keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- erősítik az illetékes szervezetek közötti határon átnyúló intézményi együttműködést;
- hozzájárulnak az iskolák fejlődését nyomon követő és értékelő rendszerek fejlesztéséhez;
- az oktatási intézmények személyzete számára képzést biztosítanak, vagy hozzájárulnak az oktatáshoz szükséges jó minőségű eszközök és források elérhetőségének javításához;
- segítik az együttműködésen alapuló működés gyakorlatának bevezetését és az ehhez szükséges források biztosítását az inkluzivitás javítása és az esélyegyenlőség erősítése érdekében;
- hozzájárulnak az iskolai lemorzsolódás megelőzéséhez, és a lemorzsolódott diákok oktatási, képzési rendszerbe történő visszavezetéséhez;
- célja digitális oktatási eszközök fejlesztése, beleértve a digitális írástudás fejlesztését célzó eszközöket, új megközelítéseket, és módszertanokat;
- ösztönzik az oktatási infrastruktúra fejlesztését és korszerűsítését, így javítják a diákok oktatási környezetét és a pedagógusok munkakörülményeit;
- egészséggel (pl. kábítószer használattal, internetes veszélyekkel, zaklatással stb.) kapcsolatos prevenciós programokat és figyelemfelkeltő kampányokat szerveznek a diákok és családjaik körében.

Fő célcsoportok

A specifikus célkitűzés fő célcsoportjai a programterületen élő diákok, pedagógusok és állampolgárok. A pályázatok várhatóan a következő típusú kedvezményezettek körében kerülnek megvalósításra (nem teljes felsorolás):

- Oktatási intézmények
- Civil szervezetek
- Egyházi intézmények
- Helyi és területi önkormányzatok, költségvetési szervezeteik
- Európai Területi Társulások (ETT-k)
- Állami hatóságok

2.3 specifikus célkitűzés: Az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása

2.3.1 intézkedés: Családi és közösségi alapú egészségügyi szolgáltatások fejlesztése

A javasolt intézkedések javítják a generációk közötti szolidaritást az idősödő társadalomban. Olyan feltételeket teremtenek, amelyek az idősebb generáció számára lehetővé teszik, hogy képesek legyenek önállóan döntéseket hozni, hozzájáruljanak a gazdasághoz és a társadalomhoz, és a társadalom teljes jogú tagjaiként méltósággal éljenek.

A nagy, szegregált bentlakásos intézmények nem tudnak olyan személyközpontú szolgáltatásokat és támogatást biztosítani, amely a fogyatékossgal élő, mentális problémákkal küzdő vagy idős emberek teljes körű ellátásához szükséges. A javasolt intézkedések megszüntetik az ápoltak fizikai elszakadását a közösségtől és családoktól, lehetővé teszik olyan családi és közösségi alapú egészségügyi szolgáltatások fejlesztését, amelyek révén teljes mértékben részt vehetnek a közösség és a társadalom életében. Az intézkedés keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- közös politikák, stratégiák, és tervek kialakításával erősítik az érintett szervezetek és hatóságok közötti határon átnyúló intézményi együttműködést;
- előmozdítják a kutatási és az innovációs tevékenységet a fogyatékossgal élők, a mentális problémákkal küzdők és idős emberek életének javítása érdekében;
- hozzájárulnak olyan szolgáltatások fejlesztéséhez, amelyek lehetővé teszik az egészségügyi intézményeken kívül működő egészségügyi szolgáltatók számára, hogy egyéni, családi vagy közösségi szinten nyújthassák szolgáltatásaikat;
- előmozdítják az e-integráció és az e-egészségügy elterjedését, és ösztönzik a technológiai és IKT-innovációkat (p. távgyógyászat);
- hozzájárulnak az idősek motoros, érzékszervi és kognitív készségeinek javítását szolgáló innovatív terápiás módszerek alkalmazásához;
- előmozdítják a betegségek megelőzését és korai diagnózisát, a rehabilitációt, és ezzel végső soron hozzájárulnak az aktív és egészséges öregedéshez, illetve a független életvezetés biztosításához;
- ismeretterjesztő oktatási kampányokkal elősegítik a helyi közösségek bevonását;

2.3.2 intézkedés: Egészségügyi intézmények határon átnyúló fejlesztése

A javasolt intézkedések megkönnyítik a határátkelést, ezzel segítik a betegek és egészségügyi szakemberek mobilitását, valamint a határon átnyúló térségben a magas színvonalú egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést. Az intézkedés keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- közös politikák, stratégiák, tervek, módszerek és tanulmányok elkészítése révén erősítik az érintett szervezetek és hatóságok közötti együttműködést;
- előmozdítják a határon átnyúló egészségügyi szolgáltatások nyújtását, és ezzel lehetővé teszik a betegek és az egészségügyi szakemberek határon átnyúló mobilitását;
- új berendezések, közös szolgáltatások és közös létesítmények használata révén hozzájárulnak a magas színvonalú egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javításához a határon átnyúló térségben;
- ösztönzik a telekommunikációs technológia alkalmazását orvosi diagnosztikai, megfigyelési és terápiás célokra;
- előmozdítják az érintett szervezetek közötti know-how átadását, különösen a világvárossal és annak hatásaival kapcsolatban.

Fő célcsoportok

A specifikus célkitűzés fő célcsoportjai a programterületen élő állampolgárok, a fogyatékossgal élő emberek, mentális problémákkal küzdő emberek és az idősek. A pályázatok várhatóan a következő típusú kedvezményezettek körében kerülnek megvalósításra (nem teljes felsorolás):

- civil szervezetek
- helyi és területi önkormányzatok, költségvetési szervezeteik
- közintézmények és állami hatóságok
- egészségügyi intézmények
- kis- és középvállalkozások
- felsőoktatási intézmények és kutatóintézetek
- Európai Területi Társulások
- oktatási intézmények

2.4 specifikus célkitűzés: A kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben

2.4.1 intézkedés: A helyi örökség megőrzése

A globalizációs, modernizációs és urbanizációs folyamatok következtében a vidéki települések veszélyben érzik saját identitásukat és hagyományait és egyre nehezebb problémának élik meg a helyi identitás megőrzésének vagy fenntartásának feladatát. A jelen intézkedés elősegíti a vidéki és a kisvárosi térségek és települések számára, hogy fenntartsák és megerősítsék helyi identitásukat. Ez főként helyteremtő tevékenységek formájában valósulhat meg; ezáltal a „helyi identitás” erősen összekapcsolódik a „helyidentitással”. Az intézkedés hozzájárul a városi kistérségekben és a vidéki településeken az életminőség javításához, valamint a helyi értékek és hagyományok megőrzéséhez. Az intézkedés keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- hozzájárulnak a kulturális, történelmi és vallási örökségi helyszínek értékének növeléséhez, biztosítva azok fenntartható hasznosítását közösségépítő és kulturális célokra, ezzel növelve a helyi közösség életminőségét;
- támogatják az olyan „intelligens és versenyképes falvak” kialakítását a vidéki térségekben, amelyek a helyi erősségekre és lehetőségekre épülő innovatív megoldásokkal javítják alkalmazkodásiképességüket;

2.4.2 intézkedés: Turisztikai desztinációk komplex fejlesztése

Az intézkedés az integrált, összekapcsolt és összehangolt turisztikai ajánlatok (pl. tematikus útvonalakat, turisztikai csomagokat stb.) kínálata révén fokozza a régiók idegenforgalmának (környezeti, gazdasági, szociális) fenntarthatóságát és versenyképességét. Az intézkedés elsősorban az öko-, zöld-, tematikus- és üzleti turizmus támogatását célozza, amely magába foglalja a környezetterhelést minimálisra csökkentő, a helyi lakosság jólétét fenntartó természetes területek felkeresését és megismerését. Egy kiegészítő szolgáltatásokkal és minőségi, könnyen hozzáférhető digitális tájékoztatással támogatott komplex turisztikai élmény várhatóan elősegíti a régióban töltött vendégéjszakák növekedését. Az integrált megközelítésen alapuló és a már meglévő egyedi fejlesztések közötti együttműködésre építő Térségi Akcióterveken keresztül fenntarthatók az elmúlt évek turisztikai projektjeinek eredményei. Az intézkedés keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek:

- célja a kulturális, történelmi, egyházi és természeti örökségi helyszínek védelme, felújítása, rekonstrukciója és valorizációja, biztosítva ezek fenntartható turisztikai hasznosítását is;
- hozzájárulnak a programterületen található vonzó látványosságok fejlesztéséhez;
- javítják a turisztikai célpontok infrastrukturális hátterét (*parkolók, karbantartási infrastruktúra stb. létesítésével*);
- utak és kerékpárutak építésével javítják a turisztikai célpontok megközelíthetőségét;
- ösztönzik új, piaci alapú turisztikai szolgáltatások kialakítását, illetve meglévő szolgáltatások fejlesztését;
- hozzájárulnak a tematikus útvonalak, közös turisztikai csomagok kialakításához és a komplex turisztikai ajánlatok összehangolásához,
- hozzájárulnak a turisztikai szolgáltatások digitalizációjához (beleértve a zöld és digitális fel- és átképzést is);
- megteremtik a regionális turisztikai együttműködés intézményi hátterét stb.

Fő célcsoportok

A specifikus célkitűzés fő célcsoportjai a programterület lakossága, a kisvárosi térségek és vidéki települések lakossága, látogatók beleértve a kiszolgáltató csoportokat és a turisztikai szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások. A 2.4.1-es intézkedés esetében a pályázatok várhatóan a következő típusú kedvezményezettek körében kerülnek megvalósításra (nem teljes felsorolás):

- helyi és területi önkormányzatok, költségvetési szervezeteik
- Európai Területi Társulások
- desztinációmenedzsmenttel foglalkozó szervezetek
- civil szervezetek
- egyházi intézmények
- múzeumok és kulturális intézmények

A 2.4.2. intézkedés esetében a kedvezményezettek területi akciótervet valósítanak meg, amelyek a határon átnyúló turisztikai célpontok komplex fejlesztését kell tartalmaznia a következő potenciális kedvezményezettek bevonásával (nem teljes felsorolás):

- helyi és területi önkormányzatok, költségvetési szervezeteik
- Európai Területi Társulások
- desztinációmenedzsmenttel foglalkozó szervezetek
- civil szervezetek
- egyházi intézmények
- múzeumok és kulturális intézmények
- nemzeti parkok igazgatóságai, és natura parkok
- egyéni vállalkozók, kis- és középvállalkozások

A 2.4.2. intézkedés esetében a projekteket az Interreg V-A Programban alkalmazott eljáráshoz³ hasonló, két-körös pályázati eljárás keretében választják ki.

³ 2013-ban a program menedzsmentszervezetei egy teljesen új finanszírozási módszer kidolgozásába kezdtek, amely képes a különböző területi igények és kihívások figyelembevételére és összekapcsolja az állami és a magánszektor beruházásait annak érdekében, hogy új munkahelyek jöjjenek létre.

Az új fejlesztési és kiválasztási eljárás alapja egy közös, határon átnyúló fejlesztési terv – a Foglalkoztatási célú Térségi Akcióterv (TAPE) volt. Az Akcióterv alapja egy pontosan meghatározott célterület volt. Az akcióterületnek földrajzilag összefüggőnek, mindkét tagállam területére kiterjedőnek kellett lennie, és olyan összefüggő földrajzi, gazdasági és társadalmi egységet kellett alkotnia, amely alkalmas a munkaerőpiac kihívásainak vagy a gazdasági tevékenységek bizonyos klasztereinek kezelésére.

Az érdekelt feleknek pontosan meg kellett határozniuk a célterület igényeit és lehetőségeit és átfogó projekteket kellett tervezniük új munkahelyek létrehozására és a határon átnyúló munkaerő-mobilitás fokozására. Mivel ezen beavatkozásokat nehéz egyetlen projekt keretében megvalósítani, így a pályázóknak egy egymáshoz kapcsolódó projektcsoportot kellett létrehozniuk, amely infrastrukturális és szoft elemeket egyaránt tartalmaz. Minden egyes TAPE 3-8 projektjavaslatot tartalmazott, amelyek szinergikus vagy kiegészítő kapcsolatban állnak egymással. A kétkörös pályázati felhívás eredményeként a program 9 különböző területi akcióterv megvalósítását finanszírozta, amelyeken belül több mint 45 projekt valósul meg.

A megvalósítás keretrendszere

		ERFA hozzájárulás (EUR)	ERFA hozzájárulás technikai segítségnyújtás nélkül (EUR)	Indikatív projektméret (EUR)	Projekt becsült száma	A kedvezménye zettek átlagos száma	A kedvezménye zettek becsült száma (összesen)
PT2	Szociális együttműködések	70 000 000	65 420 561		56		182
2.1 specifikus célkitűzés	A minőségi foglalkoztatáshoz való hozzáférés javítása a szociális infrastruktúra fejlesztésével, valamint a szociális gazdaság előmozdításával	3 500 000	3 271 028		10		20
2.1.1 intézkedés	Társadalmi innovációk hátrányos helyzetű és kiszolgáltatott csoportok számára	3 500 000	3 271 028	300 000	10	2	20
2.2 specifikus célkitűzés	Befogadó és minőségi oktatáshoz való hatékonyabb hozzáférés javítása	3 500 000	3 271 028		10		20
2.2.1 intézkedés	Befogadó és minőségi oktatás	3 500 000	3 271 028	300 000	10	2	20
2.3 specifikus célkitűzés	Az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása	9 000 000	8 411 215		18		36
2.3.1 intézkedés	Családi és közösségi alapú egészségügyi szolgáltatások fejlesztése	3 500 000	3 271 028	300 000	10	2	20,0
2.3.2 intézkedés	Egészségügyi intézmények határon átnyúló fejlesztése	5 500 000	5 140 187	600 000	8	2	16,0
2.4 specifikus célkitűzés	A kultúra és a fenntartható idegenforgalom szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben	54 000 000	50 467 290		18		106
2.4.1 intézkedés	A helyi örökség megőrzése	19 000 000	17 757 009	1 500 000	11	2	22
2.4.2 intézkedés	Turisztikai desztinációk komplex fejlesztése	35 000 000	32 710 281	5 000 000	7	12	84

Kód	Mutató	Típus	Mértékegység	Kiindulási érték	Referenciaév	Mérföldkő 2024	Célérték 2029
RCO14	Közintézmények támogatása a digitális szolgáltatások, termékek és folyamatok fejlesztéséhez	kimeneti	közintézmény	0	2021	0	6
RCO58	Dedikált kerékpáros infrastruktúra támogatása	kimeneti	km	0	2021	0	10
RCO67	Az új vagy korszerűsített oktatási intézmények tantermi kapacitása	kimeneti	személyek	0	2021	0	300
RCO69	Az új vagy korszerűsített egészségügyi létesítmények kapacitása	kimeneti	személy/év	0	2021	0	30 000
RCO 77	Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	kimeneti	helyszín	0	2021	0	36
RCO87	Határokon átnyúló együttműködésben résztvevő szervezetek	kimeneti	szervezetek	0	2021	0	163
RCO113	A marginalizált közösségek, alacsony jövedelmű háztartások és hátrányos helyzetű csoportok társadalmi-gazdasági integrációját célzó integrált intézkedések keretében megvalósuló projektek által lefedett	eredmény	személyek	0	2021	0	200
RCR84	Határon átnyúló együttműködést folytató szervezetek száma a projekt befejezését követően	eredmény	szervezetek	0	2021	0	116
RCR77	A támogatott kulturális és idegenforgalmi helyszínek látogatóinak száma	eredmény	látogató/év	0	2021	0	15 000

3. Prioritási tengely: Intézményi együttműködések

3.1 specifikus célkitűzés: A hatékony közigazgatás erősítése jogi és adminisztratív együttműködés révén

3.1.1 intézkedés: Határtérség jogi akadálymentesítése

A szlovák-magyar határterület szorosabb integrációja és a határon átnyúló kapcsolatok és mobilitás intenzívebbé válása szükségessé teszi a jogi és adminisztratív akadályok szisztematikus nyomon követését, elemzését és végső soron felszámolását. Az 1. Interreg Specifikus Célkitűzés (ISO₁) kifejezetten támogatja a határátkelés akadályainak megszüntetésére irányuló intézkedéseket, amelyek révén a program jelentősen javíthatja a határon átnyúló projektek végrehajtási feltételeit. Az intézkedés keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek

- képesek a lakosság részéről a mindennapokban tapasztalt akadályok beazonosítására és rendszerezésére;
- hozzájárulnak az akadályok jogi hátterének elemzéséhez;
- létrehozzák az illetékes hatóságok közötti információcsere platformjait;
- célja az akadályok megszüntetését célzó projektek megvalósítása;
- biztosítják egy olyan állandó ügyfélszolgálat (helpdesk) működtetését, amely a határ menti lakosság, a projektgazdák és a hatóságok számára információkat gyűjt és biztosít a határon átnyúló mobilitás akadályairól, megoldásairól és feltételeiről.

Fő célcsoportok

A specifikus célkitűzés fő célcsoportja a programterület lakossága. A projekteket várhatóan civil szervezetek valósítják meg. Figyelembe véve a határ menti akadályok felszámolásának stratégiai és egyúttal koordinatív jellegét, a fellépést a tervek szerint stratégiai jelentőségű koordinatív projekten keresztül finanszírozzák.

3.2 specifikus célkitűzés: A kölcsönös bizalom megteremtése

3.2.1 intézkedés: Kisprojekt-alap

Az intézkedés a Kisprojekt Alapon keresztül P2P együttműködésre építve kíván hozzájárulni a határon átnyúló együttműködés erősítéséhez. A Kisprojekt Alap (SPF) általános célkitűzése a határon átnyúló társadalmi kohézió erősítése a helyi szintű együttműködés támogatásával, valamint a határ mindkét oldalán működő szereplők közötti hosszú távú együttműködés kialakítása és javítása a helyi/regionális projektek támogatásán keresztül. Az intézkedés várhatóan új, határon átnyúló partnerségeket hoz létre és kölcsönös bizalmat épít az önkormányzatok, a közintézmények és a lakosság szintjén is. Az intézkedés keretében olyan határon átnyúló kezdeményezések támogatására van lehetőség, amelyek:

- célja határon átnyúló kulturális és sportesemények szervezése a határ menti térségben élők számára;
- hozzájárul az önkormányzatok, közintézmények, és gazdasági szereplők közötti új partnerségek kialakításához közös tanulmányutak, közös testületi ülések és szakmai konferenciák stb. szervezése révén;
- célja csereprogramok és közös táborok szervezése gyermekek számára;

- támogatják a kétnyelvűség és a digitalizáció elterjedését;
- támogatják a határon átnyúló partnerséget ösztönző fesztiválok és előadások szervezését;
- támogatják a jövőbeli Interreg pályázati felhívásokhoz kapcsolódó közös projektfejlesztést és a projektek előkészítését;

Fő célcsoportok

A specifikus célkitűzés fő célcsoportja a programterület lakossága. A pályázatok várhatóan a következő típusú kedvezményezettek körében kerülnek megvalósításra (nem teljes felsorolás):

- helyi és területi önkormányzatok, költségvetési szervezeteik;
- Európai Területi Társulások;
- civil szervezetek;
- egyházi intézmények;
- oktatási intézmények;

Tekintettel a 2014-2020-as időszakban már létező Kisprojekt Alap mechanizmusára – a KPA irányítói (ETT-k) a levont tanulságok alapján, a szükséges változtatások elvégzését követően folytatják a végrehajtást.

A megvalósítás keretrendszere

		ERFA hozzájárulás (EUR)	ERFA hozzájárulás technikai segítségnyújtás nélkül (EUR)	Indikatív projektméret (EUR)	Projekt becsült száma	A kedvezményezet tek átlagos száma	A kedvezményezet tek becsült száma (összesen)
PT2	Intézményi együttműködések	14 500 000	13 551 402		3		4
3.1 specifikus célkitűzés	A hatékony közigazgatás erősítése jogi és adminisztratív együttműködés révén	1 500 000	1 401 869		1		2
3.1.1 intézkedés	Határtérség jogi akadálymentesítése	1 500 000	1 401 869	1 401 869	1	2	2
3.2 specifikus célkitűzés	A kölcsönös bizalom megteremtése	13 000 000	12 149 533		2		2
3.2.1 intézkedés	Kisprojekt-alap	13 000 000	12 149 533	6 074 766	2	1	2

Kód	Mutató	Típus	Mértékegység	Kiindulási érték	Referenciaév	Mérföldkő 2024	Célérték 2029
RCO87	Határokon átnyúló együttműködésben résztvevő szervezetek	kimeneti	szervezet	0	2021	0	70
RCO115	Közösen szervezett, határon átnyúló nyilvános rendezvények	kimeneti	szervezet	0	2021	10	200
RCO117	Kidolgozott megoldások száma határokon átnyúló jogi vagy adminisztratív akadályokra	kimeneti	megoldás	0	2021	0	10
RCR82	A határokon átnyúló jogi vagy adminisztratív akadályok enyhítése vagy feloldása	eredmény	akadály	0	2021	0	4
RCR84	Határon átnyúló együttműködést folytató szervezetek száma a projekt befejezését követően	eredmény	szervezet	0	2021	0	230

3. Finanszírozás

Prioritás	Uniós hozzájárulás (Euró)	Uniós hozzájárulás indikatív bontásban		Nemzeti társfinanszírozás (Euró)	Nemzeti társfinanszírozás indikatív bontásban		Összesen (Euró)	Uniós társfinanszírozás aránya
		Technikai segítségnyújtás nélkül (Euró)	Technikai segítségnyújtás (Euró)		Nemzeti, közpénz (Euró)	Nemzeti, magánforrás (Euró)		
1. prioritás Zöld együttműködések	44 500 000	41 588 786	2 911 214	11 125 000	9 025 000	2 100 000	55 625 000	80,0%
2. prioritás Szociális együttműködések	70 000 000	65 420 561	4 579 439	17 500 000	15 200 000	2 300 000	87 500 000	80,0%
3. prioritás: Intézményi együttműködések	14 500 000	13 551 402	948 598	3 625 000	3 625 000	0	18 125 000	80,0%
Összesen	129 000 000	120 560 749	8 439 251	32 250 000	27 850 000	4 400 000	161 250 000	80,0%

4. Kisprojekt-alap

Az Interreg Rendelet 25. cikkével összhangban az Interreg VI-A Magyarország-Szlovákia Program a Kisprojekt Alapon keresztül biztosít közvetlen támogatást. 1999-től, a Magyarország és Szlovákia között megvalósított első határon átnyúló programok óta a kisebb léptékű projektek az egyik legnépszerűbb projekttypusnak számítottak a kedvezményezettek körében. A programallokáció mérete és a helyi szereplők pénzügyi kapacitásának következtében a kisleptékű projektek finanszírozásának lehetősége minden későbbi programban olyan opcióként maradt fenn, ami teret engedett a kisebb, új szereplőknek, a határon átnyúló együttműködésben.

A 2007-2013-as programozási időszakban kis léptékű projektek különböző típusú intézkedésekkel keretében valósultak meg, ugyanakkora program kidolgozásának első szakaszában a szakértői interjúk és fókuszcsoportos workshopokon részt vevő kisebb civil szervezetek is nagy érdeklődést mutattak a határon átnyúló fejlesztések iránt. Korlátozott pénzügyi és szervezési kapacitásuk és a projektmenedzsmentben szerzett tapasztalatok hiánya miatt ugyanis aligha tudták felvenni a versenyt a Program tematikusan fókuszált prioritásai között. Ezt az érdeklődést a regionális hatóságok és a régió kohéziós elemzésének eredményei is alátámasztották. Az egyik lehetséges módja annak, hogy a kis közösségek, civil szervezetek is részt vehessenek a programban, a Kisprojekt Alap kialakítása volt.

Kisprojekt Alap a 2014-2020-as időszakban

A 2014-2020-as programozási időszakban a Kisprojekt Alap (KPA) megfelelő feltételeket teremt a kisebb költségvetéssel, gyakorlatiasabb projektkeretekkel rendelkező értékesebb projektek megvalósításához.

A KPA az együttműködési programon belül egy olyan eszköz, amellyel a szervezetek alacsonyabb költségvetésű projekteket valósíthatnak meg. Egy-egy KPA-projekt esetében a támogatás minimális összege 20 000 euró, a maximális összege pedig 50 000 euró. A KPA irányítása két ernyőprojekt keretében valósul meg, amelyeket az érintett Európai Területi Társulások vezetnek; az egyiket a programozási terület keleti, a másikat a nyugati részén.

A Kisprojekt Alap célja és szerepe a 2021-2027-es időszakban

A Kisprojekt Alap működtetésének folytatása a programozási terület keleti és nyugati részén – nagyobb hangsúlyt fektetve a P2P intézkedésekre tovább növelve a Magyarország és Szlovákia közötti határon átnyúló együttműködésbe bevont személyek és szervezetek körét. Bár a 2021-2027 közötti időszakra rendelkezésre álló finanszírozás az előző időszakhoz képest csökkent, a kisebb projektek segíthetnek fenntartani a program hatókörét.

A KPA keretében megvalósítandó Kisprojektek

- előmozdítják a lakosság és az intézmények közötti közvetlen együttműködést,
- lehetővé teszik új kedvezményezettek bevonását az együttműködésbe,
- több és korábban nem érintett területen teremt stabil együttműködést,
- a diverzifikációra építve megszilárdítja az együttműködés kereteit, és
- növeli a program ismertségét az egész régióban.

Potenciális célcsoportok

A fenti prioritások keretében megvalósuló projektekhez kapcsolódó feladatok legnagyobb részét az alábbiak végzik:

- Helyi önkormányzatok;
- Civil szervezetek;
- Nonprofit szervezetek;
- Környezet- és természetvédelmi szervezetek;
- Regionális szervezetek és regionálisan működő hatóságok és szervezeteik;
- Szakmai szervezetek;
- Oktatási intézmények;
- Kutatóintézetek;
- Helyi média szervezetek;
- Szociális intézmények és szociális ellátó szervezetek;
- Szakképző iskolák;
- Turisztikai desztinációmenedzsmenttel foglalkozó szervezetek vagy hivatásos turisztikai szervezetek
- Kulturális intézmények/kulturális szolgáltató szervezetek (pl. színházak, művelődési házak/kulturális központok, könyvtárak, múzeumok, galériák, zene- és művészeti iskolák stb.)
- Határon átnyúló együttműködési szervezetek, és
- egyéb érintett szervezetek.

Végrehajtási rendelkezések

A KPA 2014-2020-as programozási időszakban érvényes végrehajtási rendelkezéseihez képest a 2021-2027-es programozási időszakban a kisprojektek számára vonzóbb feltételeket kell teremteni, például azzal, hogy:

- A projektek időtartama korlátozott (az indikatív tartam legfeljebb 18 hónap)
- Egyszerűbb eljárások kerülnek bevezetésre (pl. egyszerűsített kiválasztási folyamat, egyszerűbb jelentési és hitelesítési eljárások stb.)
- Szélesebb körben kerülnek felhasználásra pénzügyi eszközök (pl.: az Egyszerűsített költségelszámolási módszer stb.)
- Elmozdulás történik az arányosabb menedzsment megközelítés, azaz a végrehajtási rendelkezések és adminisztratív követelmények „leépítése” irányában.
- Nagyobb hangsúlyt kapnak a program célkitűzései és az uniós értékek, amelyeket közvetlenül a helyi lakosság körében népszerűsítene.

5. Végrehajtási rendelkezések

5.1. Programhatóságok

Programhatóságok	Intézmény	Kapcsolattartó	E-mail
Irányítóhatóság	Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériuma	Kiss-Parciu Péter Horváth Nikoletta	hathatar@mfa.gov.hu nikoletta.horvath@mfa.gov.hu
Nemzeti hatóságok	Magyarország Külgazdasági és Külügyminisztériuma	Kiss-Parciu Péter Horváth Nikoletta	hathatar@mfa.gov.hu nikoletta.horvath@mfa.gov.hu
	A Szlovák Köztársaság Beruházási, Regionális Fejlesztési és Informatizációs Minisztériuma	Tomáš Swiatlowski	tomas.swiatlowski@mirri.gov.sk
Ellenőrző hatóságok	Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság, Magyarország	dr. Dencsó Balázs	balasz.dencso@eutaf.gov.hu
	Szlovák Köztársaság Pénzügyminisztériuma	Vladimíra Zacharidesová Ms Petra Kučák Netryová	vladimira.zacharidesova@mfsr.sk petra.kucak.netryova@mfsr.sk
Igazolóhatóság	Magyar Államkincstár	Jakab Szabolcs	igazolohatosag@allamkincstar.gov.hu

5.2. Közös titkárság

A programozás során a Tagállamok megállapodtak abban, hogy a 2021-27-es Interreg VI-A Magyarország-Szlovákia Program Közös Titkárságát (KT) az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program meglévő Közös Titkársága alapján hozzák létre. A döntés értelmében a KT a Széchenyi Programiroda Nonprofit Kft. (a továbbiakban: SZPO) keretein belül jön létre.

A KT az SZPO szervezeti struktúráin belül funkcionálisan független lesz; mindazonáltal a Társaság biztosítja a Program sikeres végrehajtásához szükséges adminisztratív támogatást, valamint horizontális szolgáltatásokat (pl. a Program monitoring rendszerének fejlesztésének és működtetésének koordinálása, szabályozási, jogi, szakmai, beszerzési, pénzügyi és ellenőrzési koordinációs támogatás).

A Program koordinálásában és végrehajtásában a KT szorosan együttműködik az Irányító Hatósággal (IH), és támogatást nyújt a Nemzeti Hatóságnak (NH). Az IH és a KT akként kerülnek létrehozásra, hogy egyrészt biztosított legyen az együttműködésük, másrészt a nemzeti struktúráktól való függetlenségük. The KT a Monitoring Bizottságot (MB) is segíti feladatkörei betöltésében és feladatai ellátásában (többek között az MB ülések megszervezésében, bizottsági dokumentumok előkészítésében és kézbesítésében, a döntéshozatali folyamat támogatásában, és ezek utókövetésében).

A fentiek mellett a KT is részt vesz a pályázók tájékoztatásában a finanszírozási lehetőségekről, segíti a partnerkeresést és projektfejlesztést, irányítja a pályázati folyamatot, támogatja a műveletek értékelésének és kiválasztásának folyamatát, és segíti a kedvezményezetteket működésük végrehajtásában. A KT felelős a programszintű dokumentumok (pl. a pályázóknak és kedvezményezetteknek szóló iránymutatások, illetve az IH által – az MB jóváhagyása után – az Európai Bizottsághoz benyújtandó jelentések) elkészítéséért, a program

végrehajtása során elvégzett értékelések koordinálásáért, valamint az információs és promóciós tevékenységek elvégzéséért.

A titkárság létszámát és a munkatársak képzettségét az előzőekben felsorolt feladatoknak megfelelően kell meghatározni. A Közös Titkárság munkatársi állományát a program partnerségre figyelemmel kell összeállítani. A KT munkatársait a Tagállamok egyetértésével jelölik ki. A KT vezetőjének személyéről az egyes Tagállamok egy-egy képviselőjéből, és az SZPO – mint fogadó intézmény – képviselőjéből álló választott bizottság dönt. A KT tagjait az egyes Tagállamok egy-egy képviselőjéből, a KT vezetőjéből és az SZPO – mint fogadó intézmény – képviselőjéből álló bizottság jelöli ki. A KT munkatársai az SZPO alkalmazásában állnak majd.

A Közös Titkárság (KT) helyileg Budapesten működik. A KT szervezetét és munkáját a KT vezetője koordinálja, a programmenedzserek közvetlen támogatásával. A KT kommunikációs feladatait egy vagy két programmenedzser (program- és kommunikációs menedzser) látja el. A Közös Titkárság és a hozzá kapcsolódó horizontális szolgáltatások a program technikai támogatásából kerül finanszírozásra. A KT szervezetét és munkáját a KT vezetője koordinálja, akit közvetlenül támogat a titkárság munkatársai közül kijelölt helyettes vezető. A programhatóságok pénzügyi irányításának részletes szabályait szándéknyilatkozat határozza meg.

5.3. Felelősségmegosztás

A szabálytalanságok megakadályozása, feltárása vagy elhárítása minden résztvevő Tagállam közös felelőssége. A Tagállamnak az (EU) 2021/1059 rendeletének 52. cikke szerinti szabálytalanságok feltárásával és elhárításával kapcsolatos felelősségének sérelme nélkül az Irányító Hatóság biztosítja vagy ha az Irányító Hatóság jogosult a Támogatási Szerződéstől elállni, és az uniós hozzájárulás teljes vagy részbeni visszafizetését követelni, úgy a Vezető Kedvezményezettől behajtásra kerül minden jogosulatlanul kifizetett összeg. A kedvezményezettek a Vezető Kedvezményezettnek fizetnek vissza minden jogosulatlanul kifizetett összeget.

Amennyiben a Vezető Kedvezményezettnek nem sikerül biztosítania a többi Kedvezményezett részéről a visszafizetést, illetve az Irányító Hatóságnak nem sikerül biztosítania a vezető partner részéről a visszafizetést, az a Tagállam köteles visszafizetni az Irányító Hatóságnak a partner számára jogosulatlanul kifizetett összegeket, amelynek területén az adott partner található vagy – Európai Területi Társulás esetében –, ahol a vezető partnert bejegyezték. Az Irányító Hatóság felelős a behajtott összegeknek az Unió általános költségvetésébe történő visszafizetéséért a részt vevő Tagállamok közötti felelősségmegosztás alapján. Az Irányító Hatóság köteles a Vezető Kedvezményezettől / Kedvezményezettől/Tagállamtól behajtott összeget az Unió általános költségvetésébe visszafizetni.

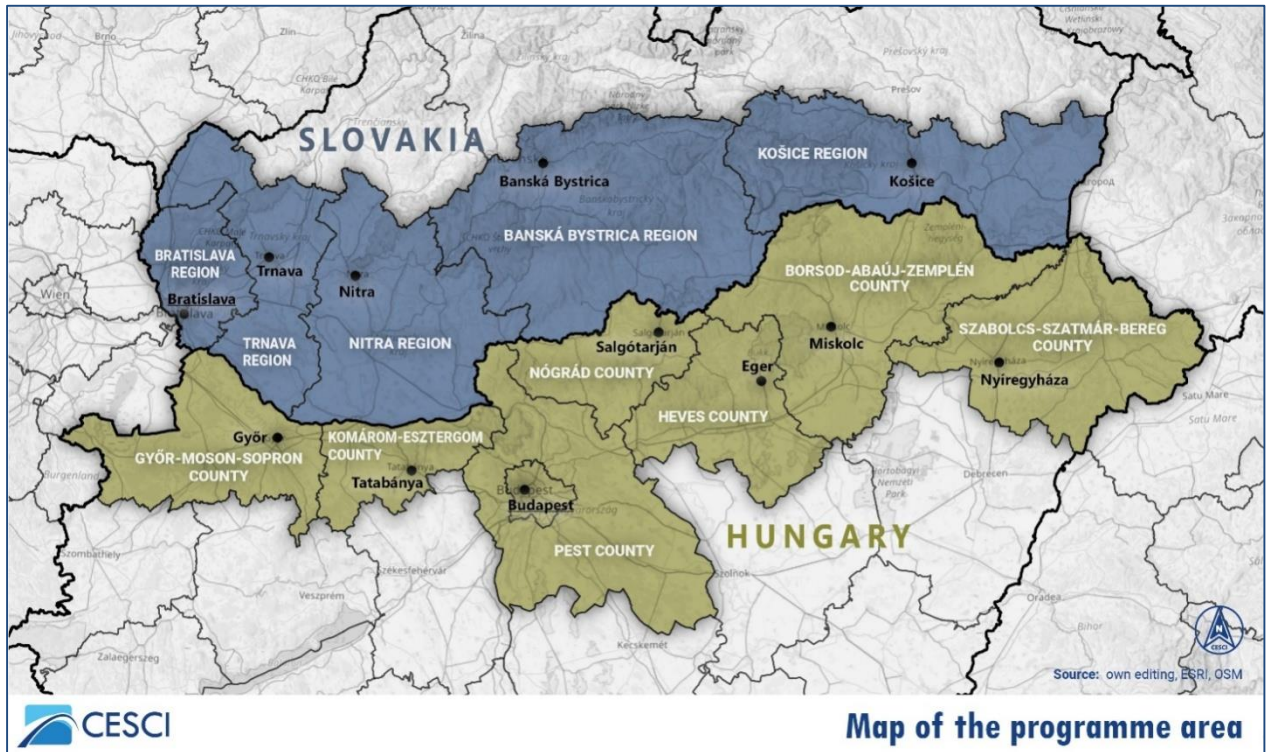
Az 1059/2021/EU rendelet 52. cikkének (4) bekezdésével összhangban, amint a Tagállam visszafizette az Irányító Hatóságnak a valamely partner részére jogosulatlanul kifizetett összegeket, saját nemzeti joga alapján folytathatja vagy megkezdheti az adott partnerrel szembeni visszafizettetési eljárást. Az ilyen nemzeti visszafizettetések tekintetében a Tagállamnak nincs jelentéstételi kötelezettsége a Programhatóságokkal, a Monitoring Bizottsággal vagy a Bizottsággal szemben.

Amennyiben egy Tagállam nem fizette vissza az Irányító Hatóságnak a valamely partner részére jogosulatlanul kifizetett összegeket, akkor a Bizottság fizetési felszólítást bocsát ki, amelyet lehetőség szerint az érintett Tagállamnak történő felszámítás útján kell végrehajtani a Program keretében. Az ilyen visszafizettetés nem minősül pénzügyi korrekciónak, és nem csökkenti az ERFA-ból vagy az Unió bármely külső finanszírozási eszközéből a Programnak nyújtott támogatást. A visszafizettetés összeg a Rendelet 21. cikkének (3) bekezdésével összhangban címzett bevételt képez. (EU, Euratom) [FR-Omnibus].

A Tagállam által az Irányító Hatóságnak vissza nem térített összegek tekintetében a felszámítás az ugyanazon Interreg-programban nyújtott következő kifizetéseket érinti. Az Irányító Hatóság ezt követően az Interreg programban meghatározott, az Irányító Hatóság vagy a Bizottság által elrendelt pénzügyi korrekciókra vonatkozóan a részt vevő Tagállamok közötti felelősségmegosztás szerint számítja fel az összeget az érintett Tagállamnak.

A Tagállamok megállapodnak, hogy sem a Vezető Kedvezményezett, sem pedig a Program Irányító Hatósága nem köteles visszafizettetni a számviteli évben egy művelethez bármely ERFA alpból kapott, kamat nélkül 250 EUR-t meg nem haladó összegű, jogosulatlanul kifizetett hozzájárulást.

6. Programterület

7. Mellékletek

7.1. A stratégiai jelentőségű műveletek

Stratégiai projekt a határon-átnyúló jogi és adminisztratív akadályok felszámolására

A szlovák-magyar határvidék erősebb integrációja és a határon átnyúló interakciók felerősödése szükségessé teszi a jogi és adminisztratív akadályok szisztematikus nyomon követését, elemzését és felszámolását. A projektet a 3. prioritási tengely (Intézményi együttműködések) Interreg specifikus célkitűzés (A hatékony közigazgatás bővítése a jogi és adminisztratív együttműködés, valamint az állampolgárok, a civil szervezetek és intézmények közötti együttműködés elősegítésével, különösen a határrégiókban lévő jogi és egyéb akadályok feloldása céljából) keretében hajtják végre. A meglévő akadályok négy kategóriába sorolhatók:

Szisztematikus akadályok, amelyek jogszabály-módosítást tesznek szükségessé

- A mentőautók határon túli mobilitása tilos
- A helyi termékek határon túli értékesítése tilos

Meglévő jogszabályok keretein belül megoldható szisztematikus akadályok

- A tömegközlekedési szolgáltatások határon átnyúló integrációja
- Az élelmiszer-biztonsági tanúsítványok kezelése nem harmonizált

Ad-hoc akadályok, amelyek jogszabály-módosítást tesznek szükségessé

- A határon átnyúló legeltetés állandó megoldásokat igényel
- Nem egyértelmű a vízellátás, fűtésrendszer, szilárd és folyékony hulladékkezelés határon átnyúló módja

Ad-hoc akadályok, amelyek a meglévő jogszabályok keretein belül feloldhatók

- A határ menti települések külföldi lakosai nem vehetnek részt a háztartási szemétygyűjtési rendszerekben;
- A két államban dolgozó állampolgárok társadalombiztosításával kapcsolatos eljárások nincsenek harmonizálva;

Tervezett tevékenységek

- konzultációk lebonyolítása a határ mentén élő emberekkel;
- a jogszabályi háttér elemzése;
- a határ menti polgárok tájékoztatása (állandó helpdesk-en keresztül);
- szakértői csoportok létrehozása és működtetése az érintett és illetékes hatóságok bevonásával;
- az európai tapasztalatokon alapuló legjobb gyakorlatok összegyűjtése;
- kezdeményezések az akadályok felszámolására a határon átnyúló program támogatásával.

A projekt az SO3.1. alatt kerül finanszírozásra, amely az Interreg program Európai Bizottság általi jóváhagyását és az Open Source Initiative (OSI) Monitoring Bizottság általi jóváhagyását követően kezdődik (kb. 2023 első negyedéve), és a program támogathatósági időszakának végéig (2029 negyedik negyedéve) tart. Az indikatív költségvetés körülbelül 1,4 millió Euró (ERFA).

7.2. Támogatási térkép

